

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Azərbaycanda
nikahlar azalıb,
boşanmalar
artıb
yazısı səh.2-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 16-18 dekabr 2023-cü il Şənbə № 227 (8363) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

YAP İdarə Heyəti İlham Əliyevin
namizədliyini irəli sürdü

Seçkidə səlahiyyətli
nümayəndələr
bəlli oldu

yazısı səh.5-də

Prezident BƏƏ-nin
investisiya nazirini qəbul
etdi, sənədlər imzalandı

yazısı səh.3-də

Azərbaycanda xüsusi təyinatlı hərbi
kolleclər - əsas hədəf açıqlandı

yazısı səh.6-də

“Qarabağı tərk edən Rusiya deyil”
- Putin nə demək istədi...

yazısı səh.7-də

“Türkiyənin “F-16” ısrarı -
Bakı üçün önəm

yazısı səh.6-də

Azərbaycan iqtisadiyyatına doqquz
ayda 4.3 mlrd. dollar xarici
investisiya yatırılıb

yazısı səh.12-də

“Ermənistanda 0 inflyasiya,
8,3 faizlik iqtisadi artım” iddiası -
gərcəklik, yoxsa...

yazısı səh.15-də

Xankəndi matçına tanınmışlardan
kimlər gedəcək? - adlar

yazısı səh.12-də

Qızılca “gəncləşir”:
Yeniyetmələr də risk
altında, nə etməli? - SOS

yazısı səh.13-də

Silsilə zəlzələlər Xəzər
çimərliklərini yararsız edib - təhlükə

yazısı səh.11-də

Ukrayna üçün “B planı”,
üstəgəl partizan hərəkəti...

yazısı səh.14-də

BAKİ İLƏ SÜLHƏ BÖYÜK ƏNGƏL -

ERMƏNİSTAN KONSTITUSİYASININ DƏYİŞMƏSİ TƏLƏBİ

Azərbaycanın İrəvan qarşısında Müstəqillik Bəyannaməsinin qanunsuz və əsassız preambulasının ləğvi tələbini qoymaq haqqı var; ermənilər seçki yox, referendum keçirib ərazi iddialarından rəsmən əl çəkməlidir, yoxsa...

yazısı səh.8-də

Qlobal iqlim konfransı Bakıya

70-80 min qonaq gətirəcəkdir

Prezident müşavirə keçirdi; ekspertlər maraqlı faktlar açıqladılar

yazısı səh.4-də

Məleykə Abbaszadə:

“İldə 365 gün
var, onun 253
günü imtahan
keçirilir”

yazısı səh.2-də

Məhərrəm Zülfüqarlı:

“AVCIYA hər
zaman
“exit-poll”u
xarici təşkilatlarla
birgə keçirib”

yazısı səh.5-də

Sahib Aliyev:

“Rusiyanın
Qarabağdakı
hərbi kontingenti
2025-ci ildə oranı
tərk etməlidir”

yazısı səh.9-də

Məleykə Abbaszadə: "İldə 365 gün var, onun 253 günü imtahan keçirilir"

"İldə 365 gün var, onun 253 günü imtahan keçirilir".

Bunu Dövlət İmtahan Mərkəzinin Direktorlar Şurasının sədri Məleykə Abbaszadə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş Azərbaycan müəllimlərinin XVI qurultayında çıxışı zamanı deyib.

O bildirib ki, ildə 600 mindən çox insan DİM-in sistemdə bilikin qiymətləndirilməsi prosedurlarından keçir:

"4000-dən çox marker yoxlamalarda iştirak edir. İl ərzində 40 adda, 253 imtahan keçirilib. Təhsil sistemi etəleli sistemdir. Lakin təhsil sisteminin dayanıqlı inkişafı üçün hər hansı yenilik və innovasiya sistemdə mövcud olan ənənəyə söykənməlidir".//APA

Yeni Kaledoniya Birliyinin sədri Makrona açıq məktub göndərüb, tələblər irəli sürüb

Yeni Kaledoniya Birliyinin sədri Daniel Goa Fransa Prezidenti Emmanuel Makrona açıq məktub göndərüb.

APA xəbər verir ki, məktubda 1853-cü ildən Fransanın Yeni Kaledoniyada hökmranlıq etdiyi vurğulanır.

Bildirilir ki, Fransa hökuməti tərəfindən Kaledoniyaya məqsədli şəkildə köçürülən insanlar onları xalq kimi tanımır:

"Sizin üçün demokratiya seçki hüququdur, bizim üçün isə demokratiya ənənəvi qəbilə dəyərlərinə hörmət edilməsidir.

Fransa bizim üçün nümunə götürüləcək mənbə deyil. Sizin siyasətiniz bizim məhvimizə hesablanıb. Amma siz bizi məhv edə bilməyəcəksiniz. Vaxt gələcək biz sizin qarşınızda olacağıq.

Bizim ərazilərin dekolonizasiya olunmasına dair 1957-ci ildə imzaladığınız sənəddə götördüyünüz öhdəliklərə əməl eləmirsiniz.

Fransa prezidenti bir şeyi deyir, amma tamamilə əksinə addımlar atır.

Demokratiya qeyri-qanuni işğal etdiyiniz ölkəni tərk etməyi tələb edir".

Məktubda o da vurğulanır ki, dekolonizasiya fundamental insan hüququdur, bu, ədalət, insanlıq və demokratiyanın tələbidir:

"Fransa Sakit Okean regionunda Yeni Kaledoniya, Fransız Polineziyası, eləcə də Vallis və Futunasız heç nədir və Fransa heç bir zaman Okeaniyada qüvvə olmayacaq. Çünki, bu ölkələr sizin deyil.

Siz güclə bizim ictimaiyyətimizi dəyişməyə çalışsınız. Xatırladaq ki, sizin müstəmləkəçiliyiniz qətilər, xəyanətlər, talanlar, oğurluq, bizə qarşı hörmətsizlik, əhalimizin köçürülməsi, azadlığımızın alınması, məcburi qovulmağımız və bizi məhv edən gətirdiyiniz xəstəliklər vasitəsilə reallaşdırılıb.

Fransa təbii sərvətlərimizi talan edib, baha qiymətə satır".

Açıq məktubda Fransaya qarşı tələblər də irəli sürülüb: "TƏLƏB EDİRİK:

Ləyaqətimizi özümüzə qaytarın. Çünki bu sizin fəxr etdiyiniz insan hüquqlarının tələbidir;

Bizə azadlığımızı qaytarın. Çünki bu insanlığın tələbidir;

Bizi dekolonizasiya edin. Çünki bu tarixi ədalətin bərpasıdır".

Nazir: "Azərbaycan Ermənistanla normallaşma və sülh prosesini irəlilətməkdə qərarlıdır"

Azərbaycan Ermənistanla normallaşma və sülh prosesini irəlilətməkdə qərarlıdır.

APA xəbər verir ki, bu-

nu xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov video-konfrans formatında

O bildirib ki, hazırda baş tutmuş Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (QDİƏT) Xarici İşlər Nazirliyi Şurasının 47-ci iclasında çıxışında deyib.

O bildirib ki, hazırda bölgədə sülh quruculuğu üçün münbit şərait yaranıb.

Ukraynada deputat iclasda qumbara partladığı, öləni və yaralananlar var

Ukraynanın Zakarpatiya vilayətində kənd sovetinin deputatı iclas zamanı bir neçə qumbara partladığı.

APA Ukrayna Daxili İşlər Nazirliyinə istinadən xəbər verir ki, hadisə zamanı 26 nəfər yaralanıb.

Onlardan 6-nın vəziyyəti ağırdır.

Partlayışı törədən deputat özü ölüb.

Tofiq Yaqublu həbs edildi

Dekabrin 14-də saxlanılan Milli Şura üzvü Tofiq Yaqublu barəsində həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi ilə bağlı istintaq orqanının təqdimatına baxılıb.

Dünən Nərimanov Rayon Məhkəməsində hakim Gültəkin Əsədovanın sədrliyi ilə keçirilən prosesdə istintaq orqanının təqdimatı təmin olunub. Qərara əsasən, Tofiq Yaqublu barəsində 4 ay müddətinə həbs qətimkan tədbiri seçilib.

Ona qarşı Cinayət Məcəlləsinin 178.3.2-ci (Dələduzluq - külli miqdarda ziyan vurmaqla törədildikdə), 320-ci (Rəsmi sənədləri, dövlət təltiflərini, möhürləri, ştampları, blankları saxtalaşdırma, qanunsuz hazırlama, satma və ya saxta sənədlərdən istifadə etmə), 320.1-ci (Hüquq verən və ya vəzifədən azad edən vəsiqəni və ya digər rəsmi sənədi istifadə etmək məqsədi ilə saxtalaşdırma və ya qanunsuz hazırlama, yaxud bu cür sənədi satma, habelə eyni məqsədlə Azərbaycan Respublikasının saxta dövlət təltifini, ştampları, möhürləri, blankı hazırlama və ya satma) və 320.2-ci (Bu Məcəllənin 320.1-ci maddəsində göstərilmiş bilə-bilə saxta sənədlərdən istifadə etmə) maddələri ilə ittiham irəli sürülüb.

Qeyd edək ki, Daxili İşlər Nazirliyi dünən Tofiq Yaqublunun Nərimanov rayon Polis İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən saxlanması və evində axtarış aparılması barədə məlumat yayıb. (APA)

Azərbaycanda nikahlar azalıb, boşanmalar artıb

Azərbaycanda nikahlar azalıb, boşanmalar artıb.

Bu barədə Musavat.com-a Dövlət Statistika Komitəsindən məlumat verilib.

Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri tərəfindən cari ilin yanvar-oktyabr ayları ərzində 44643 nikah və 17988 boşanma halları qeydə alınmış və ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə əhalinin hər 1000 nəfərinə nikahların sayı azalaraq 6,2-dən 5,3-ə düşmüş, boşanmaların sayı isə 1,6-dan 2,1-ə qədər artmışdır

Axtarışda olan 3 nəfər Rusiyadan Azərbaycana ekstradisiya edildi

3 nəfər şəxsin ölkəmizə ekstradisiyası təmin edilib.

APA xəbər verir ki, bu barədə Baş Prokurorluğun Mətbuat xidməti məlumat yayıb.

Xəbəre görə, "Mülki, ailə və cinayət işləri üzrə hüquqi yardım və hüquqi mənasibətlər haqqında" 07.10.2002-ci il tarixli Konvensiyanın tələblərinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları Abbasov Vüqar Tiflis oğlu, Bədəlov Əzizağa Şəbi oğlu və Səlimov Həbib Pərviz oğlunun ekstradisiyaları haqqında Baş Prokurorluğun vəsatətləri Rusiya Federasiyasının Baş Prokurorluğu tərəfindən təmin edilib.

Belə ki, Vüqar Abbasovun xeyli miqdarda ziyan vurmaqla oğurluq, Əzizağa Bədəlovun xeyli miqdarda ziyan vurmaqla təkrar dələduzluq və Həbib Səlimovun isə satış məqsədi olmadan qanunsuz olaraq narkotik vasitələri və ya psixotrop maddələri xeyli miqdarda əldə etmə və saxlama cinayətlərini törətmələrinə əsaslı şübhələr müəyyən edildiyindən, barələrində təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb etmə haqqında qərar qəbul edilib və onlar istintaqdan qaçıb gizləndiklərinə görə beynəlxalq axtarışa veriliblər.

Qeyd olunan şəxslər Rusiya Federasiyasının ərazisində saxlanılaraq bugün Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətin xüsusi konvoyunun müşayiəti ilə Azərbaycana gətiriliblər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 15-də Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin investisiya naziri Məhəmməd Həsən Əl Suveydini qəbul edib.

Musavat.com xəbər verir ki, dövlətimizin başçısı BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 28-ci sessiyası - COP28-in Dubayda uğurla keçirilməsi münasibətilə təbriklərini çatdırıb.

Məhəmməd Həsən Əl Suveydi Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Əl Nəhyanın salamlarını dövlətimizin

Prezident BƏƏ-nin investisiya nazirini qəbul etdi, sənədlər imzalandı

başçısına çatdırıb.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirib, onun da salamlarını Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidentinə çatdırmağı xahiş edib.

Dövlət başçısı bu yaxınlarda Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə səfərini və səfər çərçivəsində bu ölkənin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Əl Nəhyan ilə görüşünü məmnunluqla xatırlayıb.

Görüşdə Azərbaycan ilə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasında ikitərəfli dostluq münasibətlərin bir çox sahədə uğurla inkişaf etdiyi bildirilib, müxtəlif səviyyələrdə təmasların əmək-

Baxçalıdan Ərdoğana möhtəşəm jest

2024-cü ilin martında Türkiyədə keçiriləcək bələdiyyə seçkiləri öncəsi Milliyyətçi Hərəkət Partiyasının (MHP) sədri Dövlət Baxçalı müttəfiqi prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğana möhtəşəm jest edib.

Musavat.com "Haberler.com" a istinadən xəbər verir ki, Baxçalı Ərdoğana jest olaraq "ata yurdu" olan Rizinin Güneysu rayonunda bələdiyyə başqanlığına namizəd irəli sürməmək qərarına gəlib.

Məlumatla görə, o, partiya üzvlərinə bununla bağlı namizədlik ərizələrini qəbul etməməyi tapşırıb.

daşlığımızın möhkəmlənməsi işinə xidmət etdiyi qeyd olunub.

BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının - COP29-un gələcək il Azərbaycanla keçirilməsi barədə qərar beynəlxalq aləmdə ölkəmizə göstərilən böyük etimadın və hörmətin nümunəsi kimi dəyərləndirilib.

Söhbət zamanı imzalana-cıq sənədlərin önəmi qeyd edilərək bunun iqtisadi sahədə əməkdaşlığın və ümumilikdə əlaqələrimizin uğurlu inkişafının yaxşı göstəricisi olduğu bildirilib.

Sonra sənədlərin imzalanması mərasimi olub.

Azərbaycan İnvestisiya Holdingi və Abu Dabi İnkişaf Holdingi Şirkəti arasında Birge

sərmayə çərçivə razılaşması imzalanıb.

Razılaşmanı Azərbaycanın iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbarov və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin investisiya naziri Məhəmməd Həsən Əl Suveydi imzalayıblar.

Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin İnvestisiya Nazirliyi arasında data mərkəzləri layihələrində investisiya əməkdaşlığı haqqında Anlaşma Memorandumu imzalanıb.

Memorandumu Azərbaycanın rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin investisiya naziri Məhəmməd Həsən Əl Suveydi imzalayıblar.

Britaniyalı siyasətçilər Azərbaycanda keçiriləcək COP29-dan danışdılar

Səfir: "Azərbaycan alternativ enerjiyə keçid səylərinə görə regionda liderdir və bu istiqamətdə fəaliyyətləri gün keçdikcə artırır"

Londondakı Kings College Universitetində 30 noyabr-13 dekabr tarixlərində Dubayda keçirilən COP28 tədbirinin yekunlarına həsr olunmuş konfrans keçirilib.

Azərbaycanın Britaniyadakı səfirliyindən APA-ya verilən xəbəre görə, bu ölkədə nəşr olunan "Diplomat" jurnalı, Siyasət İnstitutu və Sıfır Emissiya Missiyası üzrə Koalisiyanın birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirdə Britaniyanın tanınmış siyasətçiləri və iqlim sahəsində aparıcı ekspertləri, o cümlədən keçmiş Baş nazir Tereza Mey, Enerji Təhlükəsizliyi və Sıfır Emissiya üzrə Kölgə naziri Ed Miliband, Britaniyanın keçmiş biznes, enerji və sənaye naziri Kris Skidmor, Londondakı diplomatik korpus nümayəndələri, akademik dairələr iştirak edib.

Açılışda çıxış edən Tereza Mey yaşıl enerjinin ekoloji və iqtisadi faydalarından bəhs edib və ölkəsinin sıfır emissiya məqsədi istiqamətində gördüyü işlər və planlarından söhbət açıb. Xanım Mey ölkələri COP28-də qəbul olunmuş qə-

rarları vaxt itirmədən icra etməyə çağırıb.

Tədbir çərçivəsində "Gələcək COP tədbirləri üçün ambisiyalar nələrdən ibarət olmalıdır" mövzusunda paneldə çıxış edən Azərbaycan Respublikasının Britaniyadakı səfiri Elin Süleymanov bildirib ki, Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etməklə bağlı namizədliyini Şərqi Avropa qrupundakı digər ölkələrlə yanaşı, Ermənistanın da dəstəkləməsi tarixi bir hadisədir.

Bunun iki ölkə arasında birbaşa ikitərəfli danışıqlar nəticəsində mümkün olduğuna vurğu verən E. Süleymanov yaşıl enerjiyə keçidlə bağlı səylərin regionda davamlı sülhə də töhfə verməsinin sevindirici olduğunu əlavə edib. O qeyd edib ki, Ermənistan da daxil olmaqla Şərqi Avropa qrupuna daxil olan bütün ölkələrin yekdilliklə Azərbaycanın namizədliyini dəstəkləməsi ölkəmizə göstərilən etimadın nəticəsidir.

Bu həm də təkcə Azərbaycan deyil, bütün regionun uğurudur və Azərbaycan COP tədbirinin növbəti ev sahibi kimi bütün regionu təmsil edəcəkdir.

Səfir nəzərə çatdırıb ki, Azərbaycan alternativ enerjiyə keçid səylərinə görə regionda liderdir və bu istiqamətdə fəaliyyətləri gün keçdikcə artırır. Bildirilib ki, Azərbaycanın 2019-cu ildən etibarən 120 üzv ölkənin üzv olduğu Qoşulma-

ma Hərəkatına uğurla sədrlik etməsi ölkəmizin çoxsaylı tərəflərin maraqlarını bir nöqtədə birləşdirməyə və konsensus əldə etməyə qadir olduğunun göstəricisidir. Azərbaycanın yaşıl enerjiyə keçidlə bağlı atdığı konkret addımlardan bəhs edən E. Süleymanov söyləyib ki, inkişaf etməkdə olan ölkələrin zəruri texnologiya və investisiyalara çıxışının təmin edilməsi COP çərçivəsində qoyulan hədəflərə çatmaq üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. O, Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatının sədri kimi inkişaf etməkdə olan ölkələrin COVID-19 pandemiyası əleyhinə vaxtsızlaşdırma ədalətli çıxışının təmin edilməsi istiqamətində nəticə-yönümlü təcrübəsini nümunə gətirərək vurğulayıb ki, Azərbaycan COP29-a ev sahibliyi çərçivəsində digər məsələlərlə yanaşı, inkişaf etməkdə olan ölkələrin zəruri texnologiyalarla təmin olunması məsələsini irəli apara bilər. Səfir COP29 tədbirinə ev sahibliyi edəcək Azərbaycanın prosesə müsbət töhfə vermək və tədbiri uğur hekayəsinə çevirmək üçün bütün tərəflərlə işləməyə hazır olduğunu diqqətə çatdırıb.

Eyni paneldə çıxış edən, daha əvvəl Britaniyanın Birlik Ölkələri, Enerji, İqlim və Ətraf-mühit məsələləri üzrə naziri kimi çalışmış Lord Goldsmith biomüxtəliflik və təbiətin qorunması və canlandırılması kimi məsələlərə diqqət cəmlərək bu istiqamətdə Azərbaycanın

ev sahibliyi ilə keçiriləcək növbəti COP tədbirində konkret addımların atılmasının arzuolunan olduğunu deyib.

Çıxış edənlər COP28 tədbirinin yekununda qəbul olunmuş sənədlərdə ənənəvi yanaşcaq vasitələrindən keçid məsələsi barədə razılıq əldə olunmasını mühüm irəliləyiş kimi qiymətləndiriblər.

Çıxışçılar, həmçinin gələcək COP tədbirlərində prosesə özəl sektorların cəlb edilməsinin, təbiət və biomüxtəlifliyin qorunması, eləcə də iqlim dəyişikliyinə sağlamlığa olan zərərnlərin prioritet sahələr kimi nəzərdə saxlanmasının vacibliyini vurğulayıb. İqlim dəyişikliyinə qarşısının alınması üçün ən vacib elementin indiyədək keçirilən tədbirlərdə qəbul olunmuş qərarların icrasından birbaşa asılı olduğunu söyləyən çıxışçılar birmənalı olaraq Azərbaycanın ev sahibliyi ilə keçiriləcək COP29 tədbirindən bu istiqamətdə müsbət gözləntilərin yüksək olduğunu bildirib.

Tədbirin sonunda çıxış edən enerji təhlükəsizliyi və sıfır emissiya üzrə kölgə naziri Ed Miliband Britaniyanın prosesə sadıqlığına diqqət cəmlərək və qeyd edib ki, Azərbaycanda keçiriləcək tədbir də daxil olmaqla növbəti iki il ərzində həyata keçiriləcək işlər iqlim dəyişikliyinə qarşısının alınması üçün dövlətlər tərəfindən müəyyən edilmiş hədəflərə çatılması baxımından həlledici ola-caq.

Dekabrın 11-də Dubayda keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 28-ci sessiyası (COP28) çərçivəsində COP29-un Azərbaycanada keçirilməsi barədə qərar rəsmi şəkildə elan olunub. Qərara əsasən COP29 2024-cü ilin noyabr ayında Bakıda keçiriləcək.

Dekabrın 15-də Prezident İlham Əliyev COP29-a hazırlıqla bağlı müşavirə keçirib. Bildirib ki, COP dünyada ən mötəbər tədbirlərdən biri, BMT Baş Assambleyasından geri qalmayan tədbirdir. Prezidentin sözlərinə görə, 10 minlərlə xarici nümayəndə ölkəmizə gələcək, iki həftə ərzində Bakı dünyanın mərkəzi olacaq: "Müəyyən ehtimallara görə, təqribən 70-80 min xarici qonaq bu müddət ərzində ölkəmizdə olacaq".

Qeyd edək ki, COP 1995-ci ildən bəri hər il keçirilir. Bu tədbirin əsas məqsədi dünyada iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə irəliləyişləri qiymətləndirməkdir. 1990-cı illərin ortalarından başlayaraq, bu konfrans çərçivəsində inkişaf etmiş ölkələrdə atmosfərə istixana qazları emissiyalarının məhdudlaşdırılmasına dair hüquqi öhdəlikləri özündə əks etdirən Kioto Protokolu müzakirə olunur. 2011-2015-ci illərdə keçirilən sessiyalarda 2015-ci ildə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə ən mühüm beynəlxalq sənəd hesab edilən Paris sazişi müzakirə edilərək qəbul edilib. Bu günə qədər 195 ölkə bu sazişə qoşulub.

COP28-in yekun sənədi ilə bağlı çox ciddi müzakirələr aparılıb. Belə ki, BMT və çoxsaylı dövlətlərin təklifi ilə sənədə dünya ölkələrini mədən yanacaqlarından istifadədən imtina etməyə çağırış daxil edilib. Bu, neft istehsal edən ölkələr təşkilatı olan OPEK tərəfindən narazılıqla qarşılanıb. Təşkilat yekun sənədin mətninə etiraz edib. Bu etiraz OPEK-in baş katibi Heysəm əl-Qeysin bəyanatında əksini tapıb. Bəyanatda qeyd olunub ki, konfrans iştirakçıları istixana qazlarının emissiyalarının azaldılması üçün "real yanaşmalar" tapmalıdırlar: "Bizim emissiyaların həlli üçün iqtisadi artıma təkan verəcək, yoxsulluğun aradan qaldırılmasına və eyni zamanda davamlı inkişafa nail olacaq real yanaşmalara ehtiyacımız var".

Baş katibin sözlərinə görə, emissiyaların azaldılmasına bu cür yanaşmalar "bütün növ enerji və bütün texnologiyalardan istifadəyə əsaslan-

Qlobal iqlim konfransı Bakıya 70-80 min qonaq gətirəcək

Prezident müşavirə keçirdi; ekspertlər maraqlı faktlar açıqladılar

malı, həmçinin ədalətlik və fərqli məsuliyyət prinsiplərinə uyğun olmalıdır".

Əl-Qeys alyans üzvlərini yekun sənədə daxil edilməsi təklif olunan qalıq yanacaq-lardan mərhələli şəkildə imtina olunması ilə bağlı bütün təklifləri rədd etməyə çağırır. Baş katib OPEK-ə üzv olan on üç ölkənin, eləcə də OPEC+ sazişinə qoşulmuş on ölkənin nümayəndə heyətlərinə müvafiq məktub göndərmişdi.

OPEK-in etirazına rəğmən COP28 ilk dəfə olaraq ölkələri iqlim dəyişikliyinə ən pis təsirlərinin qarşısını almaq üçün qalıq yanacaqlardan uzaqlaşmağa sövq edəcək sazişi təsdiq edib. Qlobal "Stocktake" Sazişi kimi tanınan sənəd ilk dəfə olaraq builki danışıqlarda bir çox ölkənin əsas tələbi olan qalıq yanacaqların istifadəsinə birbaşa toxunur. Sənəd ölkələri "kritik onillikdə" qalıq yanacaqdan uzaqlaşmağa çağırır. İki həftəlik gərgin danışıqlardan sonra Dubayda əldə edilən razılaşma investorların iqlim fəlakətinin qarşısını almaq üçün qalıq yanacaqlarından uzaqlaşmağa dair güclü siqnal göndər-mək məqsədi daşıyır.

COP29-da bu ilki sənədə salınan müddəaların daha da dəqiqləşdiriləcəyi, qalıq yanacaqlardan imtina ilə bağlı konkret müddətlərin müəyyən ediləcəyi göz-

lənir. Enerji məsələləri üzrə ekspert İlham Şabanın dediyinə görə, ilk dəfədir ki, Xəzər regionunda belə masştablı tədbir olacaq: "Bütün xəzəryanı ölkələrin "çörəyi" də ənənəvi enerji istehsalından çıxır. Ona görə də indidən maraqlı gəlir: görəsən Bakı Forumu iqlim dəyişmələri ilə bağlı nəylə yadda qalacaq? Qeyd edim ki, BMT çətri altında keçirilən tədbir adətən 2 həftəyə yaxın davam edir və bu tədbirə on minlərlə nümayəndə qatılır.. Buna görə də xeyli təcili görülməsi işlər olacaq - amma hər belə beynəlxalq tədbirdən sonra dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində olanların bizdə də kütləvi tətbiqinə başlanılır.

2012-ci ildə "Eurovision"dan sonra Bakıda kredit kartlardan istifadə kütləvi-ləşdi, bundan əlavə, Bala-xanıda məişət tullantılarının emalı zavodu istifadəyə verildi (ekoloji durumun yaxşılaşdırılması yönündə həqiqi bir layihə), 2015-də Avropa Oyunlarından sonra kartla ödənişli CNG avtobusların tətbiqi başladı... İndi çox güman ki, Azərbaycanın əksər yerlərində elektrik avtomobilləri şarj etmək üçün qur-gular istifadəyə veriləcək və alternativ enerji məişətə də ayaq açacaq"...

İqtisadçı-ekspert Elman Sadıqovun sözlərinə görə, hər il keçirilən bu Konfrans 1995-ci ildən etibarən keçirilir.

COP iqlim dəyişiklikləri üzrə BMT-nin Çərçivə Konvensiyasının həyata keçirilməsini monitorinq edən və bu Konvensiyaya düzəlişlər etməyə səlahiyyəti olan qurumdur: "Qəbul olunmuş razılığa əsasən, qlobal istiləşməni sürətləndirən karbon dioksidin (CO2) havaya buraxılması həcmi 2025-ci ildə 2005-ci ildəki həcmə nisbətən 28 faiz və 2030-cu ildə isə 45 faiz azaldılması qərara alınıb. 2050-ci ildə isə havaya buraxılan karbon dioksidin 0 olacağı nəzərdə tutulur. Ən yaxın hədəf sayılan 2025-ci il üçün kifayət qədər iddialı olan bu hədəfə çatmaq çox çətin görünür.

Karbon dioksid emissiyasının azaldılmasını təşviq etmək məqsədilə, Paris İqlim Dəyişikliyi Sazişinin 6-cı maddəsinin ikinci yarım-bəndində deyilir ki, "tərəflərə öz milli iqlim öhdəliklərində əks etdirmək üçün digər ölkələrdə (və ya digər tərəflər) qənaət edilmiş və ya qarşısı alınmış karbon tullantılarından istifadə etməyə icazə verilir". Başqa sözlə, yeni bir ölkə, bir böyük müəssisə öz kvotasının istifadə edilməmiş hissəsini digər ölkə və ya müəssisəyə sata bilər. Bunun üçün Avropada Emissions Trading System (ETS) qurulmuşdur və həmin sistemdə illik pul dövriyyəsi 51.4 milyard avrodan çox qiymətləndirilir. 2022-ci ildə 25 milli və 20

submilli bazarda kvota ticarəti baş vermişdir.

Avropa Komissiyasının araşdırmalarına görə, XX əsrin əvvəllərində hər il havaya 2 milyard ton karbon dioksid qazı (CO2) atılırdı-sa, 2022-ci ildə bu göstərici 37.15 milyard ton olmuşdur. 2023-cü ilin sonuna bu rəqəmin 37.55 milyard ton olacağı gözlənilir.

Enerji və sənaye sektorlarında istixana effekti yaradan bu qazların 36.7 faizi təkə Çin (2021-ci ildə 11 milyard 336 milyon ton) payına düşür. 2021-ci ilin nəticələrinə görə, növbəti 4 top ölkə: ABŞ (5 milyard 032 milyon ton), Hindistan (2 milyard 674 milyon ton), Rusiya (1 milyard 712 milyon ton), Yaponiyadır (1 milyard 602 milyon ton). Ümumiyyətlə, 10 ölkə bütün karbon dioksid emissiyasında 67 faizlik "paya" sahibdir.

Qeyd olunanlar nəzərə alındıqda, məhz inkişaf etmiş ölkələrin iqlim dəyişikliyinə qarşı layihələri maliyyələşdirmələri nəinki təbii (bəzən kiçik ölkələrə qarşı daha sərt tələblər irəli sürülür və ya layihələri maliyyələşdirmək bir lütf kimi təqdim olunur), hətta bu istiqamətdə daha çox işlər görməyə və məsələyə daha çox maliyyə ayırmağa borcludurlar".

Ekspert bildirir ki, Azərbaycanın karbon dioksid emissiyasında 1990-cı illə

müqayisədə kifayət qədər azalma var: "Bu, Sovet dövründə mövcud olmuş bir sıra sənaye müəssisələrinin və 1990-cı ildən sonra ölkədə olan istilikxanaların bağlanması ilə əlaqədardır.

Azərbaycanda karbon dioksid (CO2) emissiyası 1990-cı ildə 58 milyon ton, 1999-cu ildə 26 milyon ton, 2005-ci ildə 30 milyon ton, 2010-cu ildə 25 milyon ton, 2018-ci ildə 35 milyon ton olub.

Nəzərə alsaq ki, bütün dünyada karbon dioksid (CO2) emissiyası 1990-cı ildən indiyə qədər 60 faizdən çox artıb, Azərbaycanın bu

göstərici üzrə kifayət qədər böyük azalma nümayiş etdirməsi, əlbəttə, təqdirəlayiqdir. Lakin bu göstərici müsbət olsa da, arxayınlaşmaq olmaz. Çünki dünyada baş verən çirkənlənmə ölkəmizə də təsir göstərir və biz yenə də iqlim dəyişikliyinə məruz qalmaqdayıq və qalacağıq. Bu səbəbdən ağac əkilməsi, meşə örtüyünün payının artırılması çox vacibdir".

E.Sadıqovun fikrincə, qlobal iqlim dəyişikliyinə təsirini azaltmaqda bizim kimi kiçik ölkənin imkanları məhdud olsa da, ölkəmizdə hava çirkliliyinin azaldılması öz əlimizdədir və hər bir Azərbaycan vətəndaşının bu sahədə töhfəsi ola bilər: "Məsələn, qazdan qənaətlə istifadə etmək, avtomobilin təkər(lər)inin havası azdır-sa, onu vaxtında normaya çatdırmaq. Avtomobilin yanacaq sistemini saz vəziyyətə saxlamaq, qazdan qənaətlə istifadə etmək və sair. Çünki A nöqtəsindən B nöqtəsinə getmək üçün avtomobilinizin nə qədər yanacaq yandırır havaya karbon dioksid buraxması qeyd etdiyim və etmədiyim bir çox amillərdən asılıdır. Bu məsələlər bizə xırda görünərsə də, milyonlarla avtomobillərdə ən cüzi dəyişikliyin ekologiyaya təsirini təsəvvür edə bilərik. Böyük yolun qət edilməsi kiçik addımlardan başlayır".

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Məsəvat"

Dekabrın 15-də Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) İdarə Heyətinin genişləndirilmiş iclası keçirilib. Heydər Əliyev Mərkəzində təşkil olunan iclasda növbədənəkar Prezident seçkilərinə namizədin irəli sürülməsi, seçkilərlə əlaqədar Qərargahın yaradılması, Prezidentliyə namizədin nümayəndələrinin seçilməsi və təşkilati məsələlər müzakirə olunub. Yeni Azərbaycan Partiyası 7 fevral növbədənəkar prezident seçkisində İlham Əliyevin namizədliyinin irəli sürülməsi barədə qərar qəbul edib.

Növbədənəkar prezident seçkilərinə namizəd irəli sürmüş Yeni Azərbaycan Partiyasının iki səlahiyyətli nümayəndəsi iclasda təyin edilib. Onlardan biri Yeni Azərbaycan Partiyası Aparatının rəhbəri Tahir Budaqov, digəri isə Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin müavini, Baş nazirin müavini Əli Əhmədovdur.

Mərkəzi Aparatının rəhbərinin müavini Əhliman Tağıyev isə maliyyə məsələləri üzrə səlahiyyətli nümayəndə təyin olunub. Dekabrın 16-da isə Mərkəzi Seçki Komissiyasının növbəti iclası keçiriləcək. İclasda növbədənəkar Prezident seçkiləri ilə əlaqədar bir sıra məsələlərə baxılacaq.

Qeyd edək ki, artıq dekabrın 9-dan etibarən Azərbaycanda növbədənəkar prezident seçkisi ilə əlaqədar namizədlər - seçki hüququ olan vətəndaşlar, seçicilərin təşəbbüs qrupları,

siyasi partiyalar, siyasi partiyaların blokları Azərbaycan Respublikası Prezidentliyinə namizədliyini irəli sürə bilirlər. Seçki Məcəlləsinə əsasən, səsvermə gününə ən çoxu 50 və ən

YAP İdarə Heyəti İlham Əliyevin namizədliyini irəli sürdü

Seçkidə səlahiyyətli nümayəndələr bəlli oldu

azı 30 gün qalmış saat 18.00-dək partiyanın, siyasi partiyalar blokunun səlahiyyətli nümayəndəsi namizədin qeydə alınması üçün zəruri olan seçki sənədlərini Mərkəzi Seçki Komissi-

yasına təqdim etməlidir.

Namizədin qeydə alınması üçün zəruri olan seçki sənədlərinin Mərkəzi Seçki Komissiyasına təqdim edilməsinə 2023-cü il dekabrın 19-dan başlanacaq və bu

müddət 2024-cü il yanvarın 8-i saat 18.00-dək olan dövrü əhatə edəcək.

Seçki Məcəlləsinə əsasən, şəxsin namizədliyini irəli sürə bilməsi üçün 60 fərqli seçki dairəsindən 40 min imza tələb olunur.

Namizədlərin irəli sürülməsi ilə bağlı rəsmi təqvim müəyyən olunsun da, hələlik YAP-dan başqa heç bir partiya prezidentliyə namizəd irəli sürməyib.

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Növbədənəkar seçkidə "exit-poll"-u kim keçirəcək - açıqlama

AVCIYA rəsmisi: "Biz hər zaman "exit-poll"-u xarici təşkilatlarla birgə keçirmişik"

Prezident İlham Əliyevin sərəncamına uyğun olaraq 2024-cü il fevralın 7-də Azərbaycanda növbədənəkar prezident seçkiləri keçiriləcək. Seçkilərin önəmli komponentlərindən biri də "exit-poll", başqa sözlə desək, müşahidəçilikdir. Bunu QHT, müstəqil təşkilatlar və başqaları keçirir. Bu tədqiqat növündən Azərbaycanda 2003-cü ildən başlayaraq prezident, parlament və bələdiyyə seçkilərində, o cümlədən referendumda istifadə edilir.

Növbədənəkar seçkilərdə "exit-poll" keçiriləcəkmi?

Millət vəkili Elman Nəsirov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, dünya təcrübəsində də "exit-poll" seçki prosesinin mühüm elementlərindən biri kimi tətbiq olunur. E. Nəsirov qeyd etdi ki, əksər hallarda "exit-poll"-un nəticələri ilə real nəticələr arasında ehtimalda ciddi fərq olmur: "Exit-poll" seçkilərin gedişatı ilə bağlı, seçicilərin namizədlərə verdiyi

səslərin təxmin edilməsi baxımından mühüm elementdir. Azərbaycanda xüsusilə prezident seçkilərində "exit-poll" təcrübəsindən hər zaman istifadə olunub. Hesab edirəm ki, növbədənəkar Prezident seçkisi də istisna olmayacaq".

Azərbaycanda Vətəndaş Cəmiyyətinin İnkişafına Yardım Assosiasiyası (AVCIYA) Seçki Qərargahının rəhbəri Məhərrəm Zülfüqarlı "Yeni Müsavat"a şərhində qeyd edib ki, təş-

kilatla hələ ki, müraciət daxil olmayıb: "Təşkilatımız 2004-cü ildən etibarən seçkilərdə həm "exit-poll", həm də monitoring həyata keçirir. Bizim təşkilata hələ ki, müraciət olmayıb. Buna baxmayaraq ilkin hazırlıqlara başlamışıq. Biz hər zaman "exit-poll"-u xarici təşkilatlarla birgə keçirmişik. Yəni, onların təcrübəsindən də istifadə etmişik. Seçki qərargahının rəhbəri kimi bütün seçkilərdə ATƏT-in Demokratik və İnsan Haqları Bürosunun, Avropa Birliyinin müştərilərinin, Avropa Birliyinin müşahidəçilərinə məlumat vermişəm. Xarici müşahidəçilərin Azərbaycanla bağlı məlumatları az olduğu üçün yerli təşkilatların

köməyindən istifadə edirlər. Adətən seçkilərə hazırlıq 1 il öncədən başlayır. Vaxt azlığı çətinlik yarada bilər. Növbədənəkar Prezident seçkisi üçün proqramımız var. İmkanlarımız daxilində gedişata uyğun iş planı hazırlamışıq. Müddət qısa olduğu üçün müzakirələrimiz davam edir".

Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqasının sədri Sahib Məmmədov Modern.az-a açıqlamasında bildirib ki, xarici partnyorlardan təklif gəlsə, dəyərləndiriləcək: "Xarici ölkə təşkilatları "exit-poll"-u ancaq yerli partnyorlarla əməkdaşlıqla həyata keçirə bilər. Növbədənəkar seçkilər zamanı da xarici partnyorlardan belə təklif olsa, dəyərləndirəcəyik. 2018-ci ildə biz bu işi təmənnasız qəbul etmişik. Xaricdə olan partnyorlar öz resurslarını sərf ediblər, biz isə hüquqi məsələlərdə köməklik etmişik.

Eyni zamanda qeydə alınma üçün sənədləri hazırlayıb təqdim etmişik. QHT seçki prosesində müşahidəçi, maarifləndirmə işi aparan, "exit-poll" keçirən tərəf kimi iştirak etmək hüququna malikdir. Bəzi QHT yəqin ki, bu istiqamətdə işlər görəcəklər. Lakin bu işlərin həyata keçirilməsi QHT üçün çətin olacaq. Çətinlik vaxt məhdudiyyəti ilə əlaqədar ola bilər. Bir il əvvəldən seçki olaçağı ilə bağlı məlumat olanda daha yaxşı hazırlaşmaq imkanı olur. Bütün bunlara baxmayaraq,

QHT-lərin əvvəlki illərdə olduğu kimi proseslərdə bu və ya digər şəkildə fəal iştirak edəcəklərini düşünürəm. Onu da deyim ki, 2018-ci il seçkilərindən sonra ölkədə bir sıra beyin mərkəzləri də yaradılıb. Onlar da bu prosesdə iştirak edə bilərlər".

Qeyd edək ki, bu gün Mərkəzi Seçki Komissiyasının növbəti iclası keçiriləcək. Toplantıda növbədənəkar Prezident seçkiləri ilə əlaqədar bir sıra məsələlərə baxılacaq.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

“ABŞ Ankaraya “F-16” qırıclarının satışını təsdiqləmək vədinə əməl edərsə, Türkiyə İsveçin NATO-ya üzvlüyünü dəstəkləməyə meyillidir”. Bu barədə “Hürriyet” qəzeti özəl mənbələrə istinadən yazıb. Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan daha əvvəl ABŞ-ın Yunanıstana “F-16” qırıcları göndərdiyini, lakin Ankaranın onların pulunu ödəməsinə baxmayaraq, Türkiyəyə tədarük etməkdən imtina etdiyini bildirmişdi.

“Finlandiya və İsveçin üzvlük məsələsinə gəlincə, pərdəarxası müsbət nəticələrin əldə olunduğu haqda xəbərlər var. İddia olunur ki, 3-4 ölkənin Türkiyəyə qarşı tətbiq etdiyi gizli silah embarqosu artıq aradan qaldırılıb”, - hökumət dairələrinə yaxın qəzet qeyd edib. “Burada problem İsveçin üzvlüyündə deyil, Birləşmiş Ştatlar tərəfindən etibarının olmamasıdır. Bu etimad yaranarsa, İsveçin yolu açılacaq”, - nəşr əlavə edib.

Yada salmaq ki, ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatası 2022-ci ilin iyulunda müdafiə büdcəsinə etdiyi düzəlişə əsasən, Türkiyə Yunanıstan hava məkanını pozduğu müddətcə ABŞ administrasiyası yeni “F-16” təyyarələri və onların modernləşdirilməsi üçün komponentləri Türkiyəyə satmağı qadağan edir. Bundan əvvəl Türkiyə Rusiyadan S-400 zənit-raket kompleksləri aldığı üçün beşinci nəsil F-35 qırıqı-bombardmançı istehsalı proqramından çıxarılmışdı.

Bəllidir ki, qardaş ölkə bu il özünün modern qırıclarının istehsalını planlaşdırır. O zaman niyə “F-16”larda ısrar edir? Amerika qırıclarının vəzkeçilməz üstünlüyü nədir? Dünyanın ən yaxşı qırıqısı F-16-mı? Türkiyənin F16-lara sahib olmasının Azərbaycan üçün də önəmi varmı?

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Türkiyənin güclü orduya malik ol-

ması Türkiyə ilə yanaşı Azərbaycan üçün də çox böyük önəm kəsb edir. Həmin ordunun “F-16”lara sahib olması onun gücünü daha da artırır. Türkiyənin dünyada ən yaxın müttəfiqi Azərbaycan, Azərbaycanın da ən yaxın müttəfiqi Türkiyədir. Şuşa Bəyannaməsi iki qardaş dövlətin hərbi müttəfiqliyini rəsmiləşdirib. Bu sənəd Türkiyə və Azərbaycan parlamentləri tərəfindən ratifikasiya olunub: “Hərbi müttəfiqimizin “F-16” qırıqı təyyarələri hazırda da mövcuddur və bu fakt Azərbaycanın təhlükəsizliyi baxımından çox ciddi üstünlüyü müzdür.

Türkiyədə hava hücumundan əsas qoruyan “F-16”lardır. Hava hücumundan müdafiə sistemləri həm təyyarələrdə, həm də quruda quraşdırılıb. Lakin Türkiyə yeni nəsil “F-16” təyyarələri əldə etmək və eyni zamanda “F-16”ları modernləşdirmək istəyir. Lakin təəssüf ki, ABŞ üzərinə götürdüyü öhdəliyi yerinə yetirib Türkiyəyə həmin təyyarələri və modernizasiya üçün lazım olan komponentləri hələ də vermir. ABŞ Türkiyə ordusunun bundan artıq güclənməsini, Türkiyə müdafiə sənayesinin ölkə silahlı qüvvələrini silahla, hərbi texnika ilə tamamilə təmin etmək həddinə qədər inkişaf etməsini istəmir. ABŞ başda olmaqla Qərbi Türkiyənin mümkün qədər asılı vəziyyətdə saxlamağa çalışır. Lakin Türkiyə 2025-ci ildə özün-

Türkiyənin “F-16” ısrarı - Azərbaycan üçün önəmi

Polkovnik: “ABŞ-dan sonra ən çox “F-16” hərbi təyyarələrindən istifadə edən ölkələr İsrail və Türkiyədir”

rə zərbə endirmək üçün “hava-yer” raketləri, idarəedilən lazer bombaları, hədəfə elektron sistemlə yönləndirilən idarəedilən raketlərlə təchiz edilib. Beləliklə, təyyarə hava döyüşü ilə yanaşı, yerüstü hədəflərə qarşı da effektiv şəkildə tətbiq edilir. Xüsusən minlərlə kilometr yüksəklikdən və uzaq məsafədən yerüstü hədəflərə dəqiq zərbələr endirir.

“F-16” təyyarələrinin bir neçə versiyası var və istehsalçı şirkət onu müntəzəm olaraq modernləşdirir. Təyyarələri Lockheed Martin şirkətinin lisenziyası əsasında Türkiyənin TAİ, Belçikanın SABCA və Niderlandın “Fokker” firmaları da istehsal edir. Türkiyə HHQ-nin sərəncamlarında “döyüşən şahin”lərin 200-ə qədər bir neçə tipi var. Habelə Azərbaycana dost ölkələrdən Pakistanın da HHQ-də “F-16” təyyarələri yer alır. ABŞ-dan sonra ən çox “F-16” hərbi təyyarələrindən istifadə edən ölkələr İsrail və Türkiyədir. 270-dən artıq F-16 hərbi təyyarəsi Türkiyə Respublikasında istismardadır”.

□ Etibar SEYİDAĞA,
“Yeni Müsavat”

Azərbaycanda xüsusi təyinatlı hərbi kolleclər - əsas hədəf açıqlandı

Polkovnik Şair Ramaldanov: “Xüsusi təyinatlı peşəkar heyət hazırlanması üçün bu hərbi kolleclərin yaradılması zəruri idi”

Xəbər verildiyi kimi, Prezident İlham Əliyev gənclərin hərbi sahədə təhsil almasının təşviq edilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında Fərman imzalayıb.

Sərəncama əsasən, Nazirlər Kabineti peşəkar gizir heyətinin hazırlanması məqsədilə Bakı, Gəncə şəhərlərində və Naxçıvan Muxtar Respublikasında Müdafiə Nazirliyinin strukturuna daxil olan Milli Müdafiə Universitetinin tabeliyində 3 xüsusi təyinatlı hərbi kolleci üç ay müddətində yaratmalı və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat verməlidir. 2024-2025-ci tədris ilindən başlayaraq təhsil almaq üçün Müdafiə Nazirliyinin strukturuna daxil olan Milli Müdafiə Universitetinin tabeliyindəki ali təhsil müəssisəsinin bakalavriat səviyyəsinə, o

cümlədən bakalavriat səviyyəsinin hazırlıq kursuna və hərbi kolleclərə qəbul olunmuş kursantlar üçün 500 manat, hərbi liseylərə qəbul olunmuş kursantlar üçün 300 manat məbləğində bir dəfəlik

ödəmə təsis edilməlidir.

2024-2025-ci tədris ilindən etibarən ali təhsil müəssisəsinə və hərbi kolleclərə daxil olan kursantlar həmin təhsil müəssisələrindən məzun olaraq Azərbaycan Or-

dusunda 5 təqvim ili zabit və ya gizir kimi həqiqi hərbi xidmət keçdikdən sonra yaşayış sahəsinin alınması üçün Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondunun vəsaiti hesabına

güəztlə ipoteka kreditindən istifadə etdikdə müvafiq yaşayış sahəsinin qiymətinin 15 faizədək olan hissəsi dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına maliyyələşdirilir. Hərbi kolleclərin fəaliyyətinin təşkili üçün Müdafiə Nazirliyinə 2 milyon manat ayrılıb. Hərbi kolleclər hərbi təlimatları ali təhsil ilə birləşdirən məktəblərdir. Hərbi kollecdə oxuduğunuz zaman kollec təhsili və məzun olduqdan sonra hərbi iş əldə edə bilərsiniz. Bəziləri hətta tələbələrədən məzun olduqdan sonra hərbi xidmət keçmələrini tələb edirlər.

Onu da demək lazımdır ki, Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin təhsil sisteminin bənzəri olaraq Azərbaycan Ordusunda da Milli Müdafiə Universitetinin yaradılması mövcud olan bütün xüsusi təyinatlı ali təhsil müəssisələrinin müasir standartlara gətirilməsini təmin edir. Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər çərçivəsində xüsusi təyinatlı ali təhsil sahəsində yeniliklərin tətbiq olunması Azərbaycan Ordusunda xidmət edən və eyni şəkildə hərbi qulluqçu olmaq istəyən müdaxim na-

mizədlərinin ordu sıralarında xidmət etməyə maraqlarını daha da stimullaşdıracaq.

Polkovnik Şair Ramaldanov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, xüsusi təyinatlı peşəkar heyət hazırlanması üçün bu hərbi kolleclərin yaradılması zəruri idi. Onun sözlərinə görə, tədris mərkəzlərində gizir hazırlığı, ümumqoşun və konkret sahələr üzrə kurslar var, amma xüsusi təyinatlılara aid olmayıb. “Bu hərbi kolleclər xüsusi tədris müəssisələri olacaq. Azərbaycanda ordu hazırlanması çərçivəsində xüsusi təyinatlılar və “Komando” birliklərinin yaradılması üçün peşəkar heyət olmalıdır. Bunun üçün tədris mərkəzləri yaradılır. Hər halda, həmin kolleclərə qəbul qaydaları və standartları müəyyən ediləcək. Əgər kiməsə kursu tam şəkildə mənimsəyə bilsə, müvafiq sənəd alıb peşələrində praktiki xidmətdə iylənəcəklər. Bir sözlə, belə bir vaxtda xüsusi təyinatlıları peşəkar heyətlə təmin etmək üçün hərbi kolleclərin yaradılması zəruridir”.

□ Emil SALAMOĞLU,
“Yeni Müsavat”

“Qarabağı tərk edən biz deyilik, Qarabağın Azərbaycanın bir hissəsi olduğunu tanıyan Ermənistandır”. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bunu dekabrın 14-də Rusiya Prezidenti Vladimir Putin illik mətbuat konfransında söyləyib. “Ermənistanda Qarabağı bağlı sadə proseslər getmir. Bunu hamımız başa düşürük. Qarabağı tərk edən biz deyilik, Qarabağın Azərbaycanın bir hissəsi olduğunu tanıyan Ermənistandır.”

Onlar əslində bunu öz təşəbbüsləri ilə ediblər və bunu bəyan edərkən Rusiyaya məlumat verilməyib. Bunun həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri var, bu, bir faktıdır. Yaxşı, belə olsun, orada daxili siyasi proseslər mürəkkəbdir, - Putin bildirib. “MDB və KTMT üzvlüyünə xitam verilməsi Ermənistanın maraqlarına cavab vermir”. Bunu da Putin söyləyib.

Göründüyü kimi, rəsmi Moskva hələ də Paşinyan hökumətinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıması ilə barışa bilmir. Niyə? Nədən Rusiya hələ də narazı və

“Qarabağı tərk edən Rusiya deyil” - Putin nə demək istədi...

ayağa qalxıb onu devirin! Rusiya prezidenti “Valday” klubunda çıxışı zamanı da demişdi ki, ortada bütün Qarabağı Azərbaycana verən Vaşinqton sənədi var, əgər erməni xalqı buna razıdırsa, biz hörmətlə yanaşacağıq. O zaman bu çıxışı rezonans doğurmuşdu, Xankəndidə və İrəvanda mitinqlər keçirilmişdi. Putin yenidən eyni ritorika ilə çıxış edərək Paşinyanı ittiham etməyə çalışıb.

Ümumiyyətlə, Kreml rəhbərinə görə, Nikol rus imperiyasının planlarını pozdu və Putinin təbircə desək, Qarabağın statusunu müəyyən etdi. Bu da, şübhəsiz ki, rus qoşunlarının Qarabağı tərk etməsini sürətləndirdi. Bu si-

Qabil Hüseynli: “Erməni auditoriyasını Nikola qarşı çevirmək və revanşist qüvvələri təhrik etmək cəhdidir”

Natiq Cəfərli: “Putin demək istəyir ki, biz qoymazdıq, imkan verməzdik, amma Qərb planları pozdu”

Elxan Şahinoğlu: “Kreml sahibinin məntiqinə görə, Rusiya Azərbaycana suverenliyinin bərpasına imkan verməyəcəkdi”

Lakin sonrakı dövəmdə Ermənistan hakimiyyəti Rusiyayı ittiham etməyə başladı: KTMT və Rusiya bizi müdafiə etmir, “Laçın” postunun qurulması rusların anlaşımanı pozmasıdır, Qarabağı girişdə blokada yaradılmasında Moskva da iştirak edir, sülhməramlılar təhlükəsizliyə daha təminat deyil, öz işlərini yerinə yetirmirlər... Bu da azmış kimi, Paşinyan KTMT tədbirlərini

“Yeni Müsavat”a bu açıqlamanı təhlil edən professor Qabil Hüseynlinin sözlərinə görə, Putin siyasi çıxış edib. Onun fikrincə, Kreml rəhbəri məhz Rusiyanın maraqlarını müdafiə etmiş olub. Q.Hüseynli eyni zamanda, erməni auditoriyasını Nikola qarşı çevirmək cəhdi olduğunu da istisna etmir: “Həmçinin revanşist qüvvələri təhrik etməyə və “Qarabağ uğrunda mübarizə gedir” həvəsi yaratmağa çalışıb. Eyni vaxtda Serj Sərkisyan da deyib ki, “artsax” ideyası ölməyib, “vaxt gələcək nəyi nəzərdə tutduğumu görəcəksiniz”. Yeni sinxronluq təşkil edən bir siyasi xətt mövcuddur”. Q.Hüseynliyə görə, Putin əvvəldən fikirlərini ikibəşli ifadə edirdi: “Qarabağ müharibəsi başlayanda bu torpaqların Azərbaycana aid olduğunu açıqlamışdı. Vlodivostokda isə özünü daha aydın göstərmişdi. Orada bəyan etdi ki, Dağlıq Qarabağı Azərbaycana biz yox, Ermənistan hakimiyyəti verib. İndi də bu siyasi xətt davam edir. Məncə, qarşıda bu təhlükəli xəttə əlavə çalarlar ola bilər”.

Bu mövzuda REAL Partiyasından Siyasi Komitənin üzvü Natiq Cəfərli çağırış edib ki, Paşinyanı, komandasını, Avropa Birliyi və ABŞ-ı tənqid etməyi tərgidin, çünki Putinin və Kremlin bütün planlarını pozublar: “Putin demək istəyir ki, biz qoymazdıq, imkan verməzdik, amma məhz Qərbin təkidi və təklifi ilə Paşinyan bu addımı atıb. Üzərinə də Azərbaycan son 3-4 ildə Rusiyayı uratsız edib bölgədə nüfuzunu azaltmış - İrəvan və Bakı Qərbin koordinasiya və Türkiyənin iştirakı ilə Cənubi Qafqazda Rusiyayı xeyli “əzdi”, son 300 ildə bölgədə Rusiya heç vaxt bu qədər zəif olmamışdı”. Politoloq Elxan Şahinoğlu isə hesab edir ki, sanki

“Qərb Paşinyanı Qriqoryanla əvəzləyə bilər” - ilginclik iddia

“Ermənistanda erkən seçkilər hazırkı baş nazir Nikol Paşinyan üçün xoşagəlməz sürprizə çevrilə bilər”. Musavat.com erməni mediasına istinadən xəbər verir ki, bu barədə yerli siyasi ekspert Karen Köçəryan bildirib.

“Paşinyan parlament müxalifətini əvəz etmək yerinə, özünün dəyişdirilməsi faktı ilə üzləşə bilər. Qərbin onun yerinə tamamilə fərqli - daha adekvat və daha az güzəştə gedəcək bir namizədi dəstəkləməsi mümkündür”, - deyər Köçəryan qeyd edib.

O, Qərbin Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının hazırkı katibi Armen Qriqoryana arxalanacağını istisna etməyib. Erməni politoloq bütün vacib görüşlərə ilk növbədə Qriqoryanın getməsinə diqqət çəkib.

“Xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan daha çox protokol rəisinə, mətbuata məsul olan bu şəxsə bənzəyir. Armen Qriqoryan isə bütün görüşlərdə əsas fiqur kimi iştirak edir. Söhbət Qriqoryanın ilk növbədə görüşdüyü dövlət katiblərindən və xarici işlər nazirlərindən gedir. Bu, Paşinyanın Mirzoyana inamsızlığının nəticəsi deyil, Qərbin kiminlə işləmək istədiyinə sübutdur”, - deyər Karen Köçəryan qeyd edib.

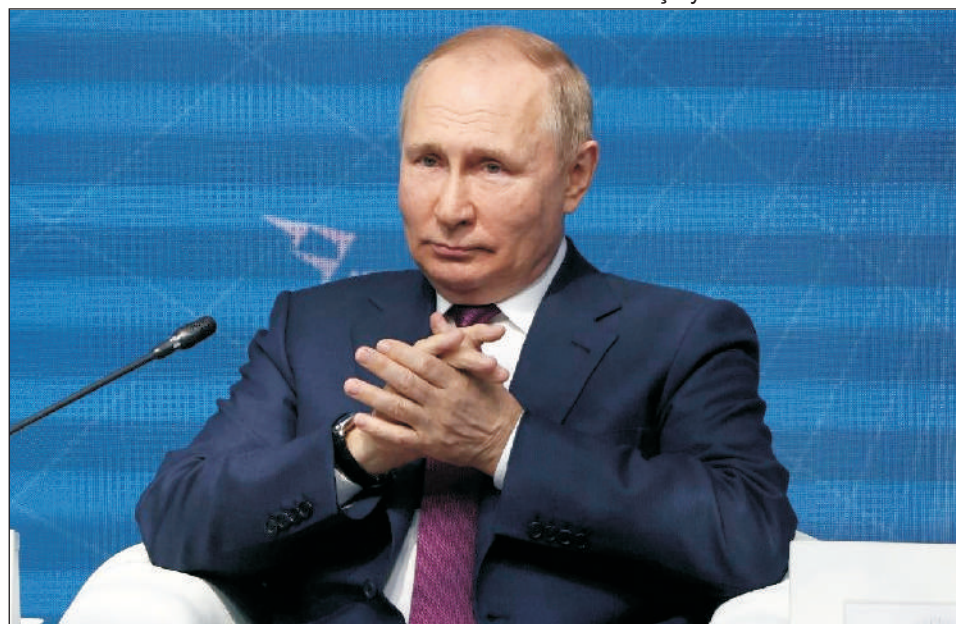
□ Musavat.com

qeyri-adi hadisə baş verib: “Ermənistan müharibədə məğlub olub və bu ölkənin baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımaq məcburiyyətində qalıb. Putinin geniş mətbuat konfransındakı sonrakı cümləsi də düşündürücüdür: “Qarabağdan imtina etməsəydi, Rusiya Azərbaycanın öz ərazisi üzərində suverenliyinin bərpasına imkan verməyəcəkdi”.

Yeri gəlmişkən, dekabrın 15-də Belarus prezidenti Aleksandr Lukaşenko tari-

xə qovuşan bu münasibət barəsində eynəmlə çıxış edib. “Bəli, biz hardasa səhv etmişik, bəli, hardasa Ermənistanda və Azərbaycanda alınmadı. Gəlin bunu düzəldək... Ermənistan və Azərbaycanda bir dəfə deyilənə qulaq assaydılar, bu baş verməzdi və bunlar Paşinyanın günahı deyil. O, bütün bunları miras alıb. Mən Əliyevlə Serj Sərkisyanın arasında qaldım və açıq şəkildə təklif etdim ki, bu gün mümkün olanı həll etmək lazımdır, nəyə gedilə biləcəyi ilə bağlı qərar verməliyik. Bunu etmədilər, əvəzini də aldılar. İndi Ermənistan üçün yaxşıdır? Heç Azərbaycan üçün də asan deyil”.

□ Emil SALAMOĞLU
“Yeni Müsavat”

narahatdır? Axı 44 günlük müharibədən cəmi bir neçə gün sonra V.Putin müsahibələrinin birində etiraf etmişdi ki, bütün dünya, o cümlədən Rusiya Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanıyır. Bəs “Ermənistanda vəziyyət mürəkkəbdir” deməklə Kreml rəhbəri nəyə işarə vurur, nəyin anonsunu verir? Nə vaxtsa Rusiyapərəstlərin hakimiyyətə qayıdışını?

Kreml liderinin sözlərindən belə çıxır ki, Paşinyan Qarabağı Azərbaycan ərazisi kimi tanımasaydı, Rusiya hələ də separatizm dəstək verəcəkdi, qondarma rejim mövcud olacaqdı, ermənilər Xankəndidə rus qoşunlarının nəzarəti altında yaşayacaqdılar, münaqişə davam edəcəkdi. Burada təhrikədi mesaj da var - yəni Qarabağı biz yox, Paşinyan təslim etdi,

tuasiyada Kreml rəhbəri bəyan etdi ki, sülhməramlılar 2025-ci ilin noyabrınadək formal fəaliyyət göstərəcək, yəni Qarabağ mövzusu qapandı, rus əsgəri evinə qayıtmalıdır. Əgər Ermənistan Qarabağ məsələsində Rusiyanın istəklərinə uyğun davransaydı, hazırda bölgədə ayrı mənzərə olacaqdı: rus sülhməramlılarının qalma müddətinin uzadılması çağırışları səslənəcəkdi, separatçılar təxribatları genişləndirəcəkdi, “artsax” rəhbərləri boyundan hündürə tullanan bəyanatları davam etdirəcəkdi, Vardanyan hələ də katalizator kimi qızıqdırıcı hərəkətləri davam etdirəcəkdi. Hətta Paşinyan Soçi səfəri ərəfəsində demişdi ki, sülhməramlıların 30 il Qarabağda qalmasına təminat verən sənədə imza atmağa hazırdır.

saymamağa başladı, bu blokun üzvü ola-ola amerikalı hərbiçilərlə birgə təlim keçirdilər, Avropa Birliyinin mülki missiyasının genişlənməsi prosesi start götürdü, ardınca Roma statutu ratifikasiya edildi, Paşinyan Avropa Parlamentində antirus bəyanatlarla çıxış etdi, Simonyan Ukrayna konfransında iştirak etdi, indi də erməni tərəfi Rusiya telekanallarının yayımında pozuntular aşkarlayır və bütün bu addımları Moskva diqqətlə izləyir. Hətta Rusiyanın Birinci kanalı Paşinyan iqtidarını müvəqqəti adlandırdı və Ermənistan dövlətini hakimiyyətdən ayırdı. Sözsüz ki, İrəvanın bu hərəkətləri də Qarabağdakı hadisələrə ciddi şəkildə təsir etdi və Rusiya qoşunlarının bölgədə qalması indi heç kəsə lazım deyil.

Üç dəfə doğulan milli Dionis

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

“Azərbaycanlı iş adamı” ifadəsini oxuyanda həmişə mənim gülməyim gəlir. Nəyə görə? Çünki ölkəmizdə iş qurmaq, biznesmen, qanuni milyonçu olmaq istəyən zavallıların acı taleyi yadıma düşür. Əslində iş adamının azərbaycanlı olması əsasən xaricdəki fəaliyyət baxımından xüsusi vurğulanır, lakin o tərəflərdən də bizimkilərin xoş sorğunu almırıq. Ya görürsən hansısa qanunsuzluq edirlər, hesabları, ömlakları, bəzən özləri həbsə girir, ya da vurub öldürürlər, gətirib hansısa obada qəbirüstü heykəlini qoyuruq.

Bugünlerde Türkiyədən gələn növbəti “azərbaycanlı iş adamı” xəbəri də fərqlənmədi. Ancaq bu lotunun əhvalatı bir qədər zəngin xüsusiyyətlərə malikdir.

İstanbulda dələduzluq etdiyi üçün yaxalanarkən adam Albaniya vətəndaşı imiş, pasportunda adı Dionis Şaholli şəklində. Araşdırmalarla onun bundan qabaq Rusiyada Hamzat İsmayilov adıyla pasport aldığı üzə çıxıb. Lap əvvəldə isə lotunun Azərbaycanda doğulan Azad İsayev olması aşkar edilib. Sən demə Azad müəllim hələ 10 il qabaq Bakıda camaata 2 milyon manat atıb, aradan cırıbdır və hüquq-mühafizə orqanlarımız onu İnterpol xəttiylə axtarırmış.

Əlbəttə, bütün dələduz və lotularımız kimi Azad müəllimin də incəsənət aşığı olması ortaya çıxıb. Sən demə mahnı bəstələyib xalq artistlərimizlə əməkdaşlıq edirmiş. Birilə qucaqlaşmış şəkli də var.

Başqa cür mümkün deyil, çünki bizim cinayətkarlar adətən incə qəlbli olurlar. Çox demirəm, elə ünlü killer-polkovnikimiz Hacı müəllimi yada salmaq bəsidir. Hacı müəllim camaatı oğurlayıb Qarabulaqda basdırandan sonra üstlərində Misir ehramları tikərdi, girovların qışqırtısı eşidilməsin deyərək ərazidə xalq artistlərimizin konsertlərini düzəldərdi. Axırda MTN izolyatorunda ölməzdən öncə də rəsamlıqla məşğul olurdu, dadaizm üslubunda (özü belə deyirdi, təbii ki, o əsərlərə dadaizm deməklə Balaəliyə Bob Dilan deməyin fərqi yoxdur) rəsmlər cizmaqara edirdi.

İndi hörmətli xalq artisti milli dələduzumuzla tanışlığını inkar edir, deyir bir-iki mahnı yazmışdıq, ona görə qucaqlaşmışdıq. Sözləşməsi, həmin mahnıların adından dələduzluq yağır: “Sevgiyə bax”, “Son görüş”, “Ağla”. Adam açıq mesaj verib ki, mənə inansanız aradan cırıb, ananızı ağladacam, bunlar da 2 milyonu qapdırlar.

Ümumiyyətlə, xalq artisti ilə qucaqlaşmaq dələduzluğu mənəvi baxımdan körükləyirmi, xalq artistləri qucaqlaşmaq üçün adam seçərkən xalqdan məsləhət almalıdırmı, dələduz özü xalq artisti çıxsın nə etməliyə və sairə bu kimi incəsənət mövzuları olduqca ziddiyyətli, düşündürücü, həlli vacib problemlərdir.

Elə bugünlərdə başqa bir xalq artistinin patriotizm sarıdan qısr olması üzə çıxmışdır. Deyiblər get Qarabağda oxu, pul istəyib. Ah, aman! Nə qədər vicdansızlıqdır! Qarabağda bütün işlər şəffaf olmalıdır. Biz sənə xalq artisti adı vermişik, sənəin də canın çıxsın, xalqın toy-bayramında müftə oxu. Əslində müftə də sayılmaz, çünki xalq artistinin aylıq təqaüdü 200 manatdır. Mühəribə veteranı 80 manat alır, həmin torpaqda oxumaqdan imtina edən xalq artisti isə 200 manat. Buyurun. Dünya birliyi bu ədalətsizliyə nə üçün dözməlidir?

Sözləşməsi, bu yaxında bir nazirin oğlu döyüşdə həlak oldu. Təşvişə düşməyin, əhvalat Qəzzada olmuşdur, nazir də İsrailin dövlət naziridir.

Türkiyədə tutulan lotumuz istintaqa ilkin Azad adı haqda məzəli izahat verib: “Mənə uşaq vaxtı Azad deyirdilər, ancaq adım Dionisdir”. Lap saqqallı lətifədəki əhvalatdır. Quldurlar avtobusu ələ keçirib, camaatı soyur. Bir qadına yaxınlaşanda adını soruşurlar, deyir adım Fatmadır. Quldurbaşını ağlamaq tutur, deyir bu qadını soymayın, rəhmətlik ananın adı Fatma olub. Sonra biğiburma birisinə yaxınlaşırlar, deyir adın nədir, adam: “Qardaş, mənim adım Əlimərdandır, ancaq uşaq vaxtı mənə də də Fatma deyirdilər”.

Prinsipcə, Dionis şərab, kef tanrısıdır, burda da hardasa Azad mənası var. Hələ bu da var: Dionis söz olaraq “iki dəfə doğulan” deməkdir. Azad müəllim 3 dəfə “doğulsa” belə...

Milli dələduzlarımız savadlı, sənətsevər adamlardır. Rza Sərraflı xatırlayın, məsəl üçün.

İlin sonuna iki həftə qaldı. Ancaq hələ də 2023-ün tarixə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh anlaşması ilə kimi düşə biləcəyi haqda nikbin fikirlər səslənməkdədir. Dekabrın 14-də isə Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyan yenə tezliklə sülh anlaşmasının əldə edilməsinə dair bəyanatı bəyan edib.

Bəllidir ki, 44 günlük savaşdan sonra Paşinyan dəfələrlə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığını açıq bildirib. Səmi görünmək üçün hətta konkret rəqəm dilə gətirib - 86.6 min kv km. Amma di gəl, o, öz ölkəsinin hazırkı konstitusiyasından Qarabağla bağlı mürtəce müddəanın çıxarılması üçün heç nə etmir. Həmin konstitusiyasının preambulasında “Əsas Qanun”un Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsində təsbit olunmuş prinsip və məqsədlərdən irəli gələn qeyd olunur. Müstəqillik Bəyannaməsinin preambulasında isə “Ermənistan SSR Ali Sovetinin və Dağlıq Qarabağ Milli Şurasının 1 dekabr 1989-cu il tarixli “Ermənistan SSR-yə yenidən birləşmək haqqında” birgə qərardan bəhs olunur.

Yeni rəsmi olaraq Ermənistan hələ də 4.4 min kv km-lik keçmiş DQMV-ni öz tərkib hissəsi sayır. Deməli, Ermənistan konstitusiyası redaktə olunmayana, “İstiqlal Bəyannaməsi”nə istinad oradan çıxarılmayana qədər İrəvanın Azərbaycanla qarşı ərazi iddialarının olmaması barədə danışmaq yanlışdır.

Məsələ ilə bağlı Caliber.az saytına danışan rusiyalı siyasətçi Sergey Javoronkova görə, N.Paşinyan artıq 2018-ci ildə olduğu kimi populyarlığının zirvəsində deyil. “Əgər referendum keçirilsə, gözlənilməz vəziyyət də yarana bilər. Bu isə nəinki Paşinyana, heç Azərbaycana da sərfəli deyil”.

Öz növbəsində ukraynalı analitik, tarixçi alim Oleq Kupçik Azərbaycanın bu problemə bağlı narahatlığını başa düşdüyünü söyləyib: “Çünki məsələ siyasə və hüquqi müstəvidə yerləşir. Erməni konstitusiyası hüquqşünasları ilk növbədə problemin həlli ilə məşğul olmalıdırlar. Aydın ki, hələ sovet dövründə Ermənistan SSR Ali Soveti tərəfindən qəbul edilmiş “Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsi”nə (23 avqust 1990-cı il) dəyişiklik etmək mümkün deyil. Bu hüquqi problemin həlli, mənəcə, Ermənistan Konstitusiyasının preambulasına edilən və haqlı olaraq Azərbaycanla məxsus olan Qarabağ bölgəsinə ərazi iddialarının olmadığını göstərən dəyişikliklərlə ola bilər (və olmalıdır da). Bunun üçün Ermənistan hökuməti referendum keçirməli və konstitusiyanın preambulasını redaktə etməli olacaq. “Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsi”nə istinad oradan tamamilə silinəcəyini düşünürəm, çünki konstitusiyasını qəbul edərkən yerli parlament məhz bunu rəhbər tutub”.

Onun fikrincə, bu məsələ Rusiya üçün də əlavə imkanlar açır. “Ermənistan konstitusiyasının preambulasına yuxarıda göstərilən dəyişikliklərin edilməsinə dair referendum və mahiyyət etibarilə ermənilərin Qarabağ regionuna iddiaların-

Bakı ilə sülhə böyük əngəl - Ermənistan konstitusiyasının dəyişməsi tələbi

Azərbaycanın İrəvan qarşısında Müstəqillik Bəyannaməsinin qanunsuz və əsassız preambulasının ləğvi tələbini qoymaq haqqı var; ermənilər seçki yox, referendum keçirib ərazi iddialarından rəsmən əl çəkməlidir, yoxsa...

dan əl çəkməsinin hüquqi təsbiti Kreml tərəfindən yeni təxribatların təşkili üçün əlverişli şərt kimi istifadə olunacaq. Beləliklə, Paşinyan indi referendum tələsməlidir? Əmin deyiləm”, - deyir o əlavə edib.

Doğrudanmı sülh müqaviləsi müharibə riskini aradan qaldırmayacaq, bölgəyə sülh gətirməyəcək? Çıxış yolu nədir?

Politoloq Anar Əliyev “Yeni Müsavat”-a bildirdi ki, münasibətlərin normalaşması istiqamətində real praktik addımlar atmalıdır. Təəssüf ki, biz bu günə qədər Ermənistan tərəfindən populist çıxışları, sülh danışıqlarını manipulyasiya edən davranışları müşahidə etsək də bu istiqamətdə real ciddi addımları hələ müşahidə edə bilmirik: “Azərbaycan Prezidentinin Administrasiyası və Ermənistan Baş naziri aparatı arasında əldə olunmuş razılaşmalar və birgə bəyanatdan irəli gələn məsələlər qarşılıqlı etimad mühitinin formalaşdırılması və gələcək əməkdaşlıq perspektivlərinin, imkanlarının qurulması baxımından yeni şərait formalaşdırıb. Ermənistanın ayrı-ayrı siyasi liderləri də son dövrlər sülh müqaviləsi imzalamağa hazır olduqlarını və bu istiqamətdə iradə nümayiş etlədirdiklərini bəyan edirlər. Çox təəssüf ki, bu açıqlamalarda da yenə erməni xislətini nümayiş etdirərək Azərbaycanı müstəqil iradə nümayiş etdirə bilməməkdə qınamağa çalışırlar. Amma hesab edirik ki, Ermənistan tərəfi yenə də bu davranışlarında səmimi deyil. Ən azı Azərbaycanla üçüncü tərəfin iştirakı olmadan danışıqlar prosesinə Ermənistan hazır olduğunu, sülh sazişini imzalamağa iradə nümayiş etdirdiyini bəyan edirsə həyata keçirməli olduğu bir sıra vacib prosedurlar da mövcuddur”.

Politoloq qeyd etdi ki, Ermənistan hələ müstəqillik əldə

etməmişdən öncə - SSRİ-nin tərkibində olarkən bir sıra qanunsuz qərarlar qəbul edilib və həmin qərarlar təəssüf ki, indiyə qədər də hüquqi qüvvədə salınmayıb. Belə ki, 1988-ci il iyun ayının 1-də Ermənistan SSR Ali Soveti Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Ermənistana birləşdirilməsi ilə bağlı həmin dövrün realıqlarına və qanuni mühitin şərtlərinə qətiyyətlə uyğun olmayan, ziddiyyət təşkil eləyən qərar qəbul etmişdi: “Həmin qərardan dərhal sonra SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyəti bu qərarın sovet konstitusiyasına zidd olduğunu, SSRİ Konstitusiyasının 78-ci maddəsi ilə ziddiyyət təşkil etdiyini qeyd eləyərək Azərbaycanla Ermənistanın ərazi bütövlüyünün qorunub saxlanması ilə bağlı qərar qəbul edərək Ermənistan Ali Sovetinin həmin qərarının hüquqi qüvvəyə minməsinə imkan verməmişdi. Həmin dövrdə mövcud olan SSRİ Konstitusiyasında açıq şəkildə müttəfiq respublikaların ərazi dəyişikliyinə həmin respublikaların Ali Sovetlərinin qərarı əsasında və onların səlahiyyətində olduğu qeyd edilirdi. Bu baxımdan Ermənistan Ali Sovetinin 1988-ci il 14 iyun qərarı hüquqi məsuliyyət və ya öhdəlik formalaşdırmır. Təəssüf ki, bunun ardından Ermənistan parlamenti 1 dekabr 1989-cu il tarixində də Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti və Ermənistan SSRİ-nin birləşməsi haqqında qərar qəbul etdi. Ermənistanın 1991-ci ildə qəbul edilən Müstəqillik bəyannaməsində isə bu qərar əksini tapır. Təbii ki, Ermənistanın Müstəqillik bəyannaməsi hüquqi prosedurlar üçün normativ hüquqi akt ola bilməz. Amma çox təəssüf ki, Ermənistan konstitusiyasının preambulasında Müstəqillik bəyannaməsindən irəli gələn tələblərin, prinsip və məqsədlərin təmin olunması, qo-

runması öz əksini tapıb. Hansı ki, Ermənistanın konstitusiyası bununla Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını səsləndirməyə imkan verən ifadələri özündə əks etdirir. Bir daha qeyd edirəm, bu qərarlar qəbul edilərkən mövcud olan qanunvericilik aktları Ermənistan tərəfindən o cür qərarın qəbul edilməsinə hüquq vermirdi. İndiki halda da həm 1988-ci il 14 iyun tarixli, həm 1 dekabr 1989-cu il tarixli Ermənistan Ali Sovetinin qərarları, eyni zamanda Ermənistanın Müstəqillik bəyannaməsində və konstitusiyasında öz əksini tapan bu əsassız ərazi iddiaları Azərbaycan üçün hər hansı bir hüquqi öhdəlik və ya məsuliyyət, beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazi bütövlüyünün qarşılıqlı tanınması ilə bağlı razılaşma imzalamağa məhdudiyyət formalaşdırmır. Amma Ermənistan tərəfindən qəbul edilən bir siyasi qərar olaraq, onun işğalçılıq mahiyyətini qoruyub saxlayan bir mövqe olaraq bizim üçün narahatedici məqamdır”.

A.Əliyev hesab edir ki, Azərbaycan tərəfi Ermənistanın konstitusiyasının preambulasında qeyd olunan bu müddəanın referendum yolu ilə ləğv edilməsi tələbini qoymalıdır. Ermənistan Azərbaycanla həqiqətən 1991-ci il Almatı bəyannaməsindən irəli gələn dövlətlərin ərazi bütövlüyünün tanınmasını səmimi olaraq qəbul edərsə, bölgədə sülhün təmin olunması istiqamətində səmimi olaraq addımlar atmaq istəyirsə atmalı olduğu vacib addımlardan biri məhz həmin əsassız siyasi qərarların ləğvi edilməsi istiqamətində fəaliyyət olmalıdır. Sülh danışıqları həyata keçirilərkən Ermənistandan tələblərimizdən biri də məhz bu olmalıdır.

Etibar SEYİDAĞA,
 “Yeni Müsavat”

"Baxış bucağı"

Son zamanlar Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh prosesində dinamika müşahidə olunmaqdadır. Xüsusilə də əsirlərin qarşılıqlı şəkildə, sərhəddə, heç bir vasitəçinin iştirakı olmadan dəyişdirilməsi, eyni zamanda yaxın zamanlarda sülh sazişinin imzalanmasının mümkünlüyü barədə nikbin fikirlər müxtəlif aspektlərdən şərh olunur.

Ancaq Ermənistan rəhbərliyinin ziddiyyətli mövqeyini də müşahidə etməkdəyik. Elə baş nazir Nikol Paşinyanın Azərbaycanın Qax şəhərini Ermənistanın İcevan şəhəri ilə birləşdirən şimal marşrutunu və Azərbaycanın qərb rayonlarını Naxçıvanla birləşdirən cənub marşrutunu açmağa hazır olduğunu açıqlaması da bu qəbildəndir. Ermənistan hakimiyyəti Zəngəzur dəhlizinin reallaşmaması üçün hər bəhanəyə əl atır. Deputat Sahib Aliyev "Yeni Müsavat"a müsahibəsində əvvəlcə bu barədə fikirlərini bölüşdü.

- Sahib bəy, Nikol Paşinyanın yenə də "sülh damarı" tutub. Azərbaycanın Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı təklifinin qarşılığında Qax-İcevan marşrutunu təklif edir. Bu təşəbbüsün arxasında hansı məqsəd dayanır? Zəngəzur dəhlizini unudurmaq?

- Sualınızı bir cümlə ilə cavablandırmalı olsaq - xeyr. Söhbət Zəngəzur dəhlizini unudurmaqdan yox, onu hədlizə çevirməkdən gedir ki, bu ideyanın da arxasında əslində qərb dayanır. Orasını da deyək ki, Paşinyan Qazax-Karvansa marşrutu ilə yanaşı, Kəlbəcər-Basarkeçər-Dərələyəz-Naxçıvan və Zəngəzurun hər iki hissəsini birləşdirən marşrutları da təklif edir ki, bunların bəzilərinin işləkliyi sual altındadır, digərləri isə əvvəl hay, sonra "sülh qovşağı" adlandırılan, "yoğurmadı-yapmadı, hazırca kökə tapdı" məntiqinə dayanan ideyalardır. Ermənistan da, bu ideyanın arxasında duran çevrələr də anlamalıdır ki, neqliyyat qovşağına və habına çevrilmək üçün neçə illərdir dayanmadan çalışsan, buna milyardlar xərcləyən Azərbaycan Zəngəzur dəhlizininə ilk növbədə insanların və yüklərin torpaqlarının bir hissəsindən digər hissəsinə maneəsiz, yoxlasız keçib gedəcəyi yol kimi baxır. Təbii ki, bu dəhliz türk dövlətləri arasında körpü funksiyasını da yerinə yetirməlidir ki, burada ona konkret məsələləri ilə bağlı Azərbaycanla Türkiyənin də maraqları və qayğıları nəzərə alınmalıdır. Məhz bunun reallaşdırılmasından sonra Paşinyanın dediyi digər kommunikasiyalar, o sıradan da enerji daşıyıcıları Ermənistan üzərindən keçə bilər. Böyük yaşıl enerji potensialı olan Azərbaycan tranzit

"Rusiyanın Qarabağdakı hərbi kontingenti 2025-ci ildə oranı tərk etməlidir" - deputat

Sahib Aliyev: "Paşinyanın Qərbə reveransı da Moskva ilə öncədən razılaşdırılıb"

"Bizim üçün bu açıqlama, yumşaq desək, çox nataraz göründü"

qarşılığında hətta Ermənistanı elektrik enerjisi ilə təmin etməklə bir tərəfdən bütövlükdə region üçün böyük təhlükə mənbəyi olan Metsamor AES-ə ehtiyacı, digər tərəfdən də bu məsələdə Rusiyadan total asılılığı aradan qaldırardı. Bir sözlə, "Foreign Policy"də "IN THE CAUCASUS, THE U.S. PRIORITY IS FOSSIL FUELS, NOT ARMENIANS" başlıqlı məqalədə qeyd edildiyi kimi, ABŞ-ın Ermənistanla bağlı bəzi planlarının işləkliyi sual altındadır. Bir sözlə, "Foreign Policy"də "IN THE CAUCASUS, THE U.S. PRIORITY IS FOSSIL FUELS, NOT ARMENIANS" başlıqlı məqalədə qeyd edildiyi kimi, ABŞ-ın Ermənistanla bağlı bəzi planlarının işləkliyi sual altındadır. Bir sözlə, "Foreign Policy"də "IN THE CAUCASUS, THE U.S. PRIORITY IS FOSSIL FUELS, NOT ARMENIANS" başlıqlı məqalədə qeyd edildiyi kimi, ABŞ-ın Ermənistanla bağlı bəzi planlarının işləkliyi sual altındadır.

- Türkiyə XİN rəhbərinin Bakıya səfəri, sizcə, əsasən nə ilə bağlı idi? Burada Ermənistanla sülh sazişi, yaxud sərhədlərin açılması əsas müzakirə mövzusu ola bilərdimi?

- Xatırladım ki, cənab Hakan Fidan Bakıya Vaşinqtondan dönüşündən dərhal sonra gəldi. Bu, o deməkdir ki, onun ABŞ-da apardığı danışıqlarda üzərində dayanılan məsələlərdən biri də məhz bizim regionda sülhün əldə edilməsi olub. Orası da diqqətdən qaçırılmamalıdır ki, ABŞ Dövlət Departamenti-nin təmsilçisi məhz həmin səfərdən sonra Türkiyənin regionda sülh üçün çalışdığını bildirdi. Yeni heç kimə, ilk

növbədə də Vaşinqtondakı sirr olmayan realıq axır ki, dilə gətirildi. Bəli, Türkiyə xarici işlər nazirinin Bakıya səfərində danışıqların çox uzun çəkmişindən də göründüyü kimi, məhz regionda sülh və kommunikasiyaların açılması məsələləri üzərində çox detallı məsləhətləşmələr olub. Danışıqlardan sonra cənab Fidanın açıqlamasında regionda sülh baxımından ümidverici iki mühüm məqam mənim diqqətimi çəkdi. Birincisi, bu, Türkiyə və Azərbaycanın yenə də sinxron hərəkət edəcəkləri ilə bağlı deyilən idilər. Məncə, regionda hər iki qardaş dövlətin maraqlarına cavab verən dayanıqlı sülhün əldə edilməsi baxımından bu sinxronluq qədər önəmli heç nə yoxdur. İkincisi, onun sülhə əngəl törədən məsələlərin ancaq texniki xarakter daşıdığı ilə bağlı söylədiyi fikirlər idi. Texniki xarakter daşıyan məsələlər deyəndə cənab Fidan qarşı tərəfin qoşunları şərti sərhəddən geri çəkmək və "beynəlxalq qərantiya mexanizmi" haqda istəklərini nəzərdə tutur, açıq, mən bilmirəm. Əgər bunlar nəzərdə tutulursa, onda bu məsələlər o zaman texniki xarakter daşıya bilər ki, birincisi, qoşunların geri çəkilməsi yerlərdə delimitasiya tam razılaşdırılsın, ikincisi, "beynəlxalq qərantiya mexanizmində" Türkiyə də yer alsın. Məncə, Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovun Türkiyənin də

danışıqlara cəlb edilməsi haqda açıqlaması elə-belə deyildi və burada ilk növbədə məhz dediyim məsələ nəzərdə tutulur. Yeri gəlmişkən, Ermənistan tərəfdən sizə bəzi informasiyalardan belə bəlli olur ki, qarşı tərəf sülh anlaşmasında Qarabağda yaşamış haylarla bağlı ayrıca bəndin olması təklifindən artıq vəz keçib ki, bu da reallığın dərk edilməsi deməkdir.

- Avropa İttifaqının Ermənistanla missiyasını artırması, Şarl Mişelin ikibəşli bəyanatları nə vəd edir?

- Bilirsiniz, paradoksal səslənəcək, amma mən bu fikirdəyəm ki, sözügedən missiya Avropa Birliyinin olsa da, əslində Rusiyaya xidmət edir. Məndə belə bir təəssürat yaranır ki, Qərbdəkilər ya bilərəkdən, ya da bilməyərəkdən başı Ukrayna-da savaşa qarışan Rusiyanın Qafqazda mövqeyinin zəifləməsi üçün onun həzırda edə bilmədiklərini etməyə çalışırlar. Yeni sözügedən missiyanın varlığı Ermənistanla revanşizm meyillərinin güclənməsi və sülh prosesinə əngəldən başqa bir şey deyil. Əgər o missiya Rusiyaya ilk baxışda göründüyü kimi, maneçilik törətsə idi, onda Moskva sözde tənqiddən hərəkətə keçərdi. Xatırladaq ki, Ermənistanın Azərbaycanla sərhədinin bir hissəsində də Rusiyanın hərbiçiləri var, yeni söhbət Zəngəzurdan gedir. Bax, həmin Zəngəzurdan Avropa Birliyi missiyası elə sürprizlərlə üzləşərdi ki, bir də ora heç vaxt ayaq basmazdılar. Amma dediyim kimi, onların boşluq doldurmaq müvəqqəti xarakter daşıdığından, varlıqları Moskvanın planlarına maneçilik törətmədən daha çox, onun maraqlarına cavab verdiyindən Rusiya rəsmiləri sözde narazılıqdan o yana keçmirlər. Mən onu da istisna etmirəm ki, Nikol Paşinyanın Qərbə reveransı da Moskva ilə öncədən razılaşdırılıb.

Çünki Paşinyanla komandasının məhz bu reveransları nəticəsində Rusiya Qərbinə ona satışına qadağa qoyduğu malları Ermənistan üzərindən çox rahatlıqla ala bilər. Burada onu da qeyd edim ki, ortada Ermənistanın Rusiyanın forpostluğundan imtina etməyə hazır olduğunu göstərən ciddi heç nə yoxdur. De-

diyim kimi, sadəcə, reveranslar var. Mişelin ikibəşli açıqlamasına gəldikdə, belə görünür ki, onun elə həm də iki başı var. Biri ilə özü, digəri ilə Makron danışır. Makronun kimliyini, hazırda öz öl-kəsində ona necə yanaşıldığını xatırladaq. Mən belə düşünürəm ki, iki başdansa cənab Mişelin bir başının olması ciddi bir siyasətçi kimi həm ona, həm də təmsil etdiyi quruma daha çox əl verərdi.

- Necə bilirsiniz, Nikol Paşinyan Rusiyaya gedəcəkmə və Putinlə görüş baş tutacaqmı?

- Mən yaxın perspektivdə Rusiyada belə bir görüşün reallaşacağını istisna etmirəm. Xatırladım ki, Peterburqda MBD dövlət başçıları sammiti gözlənilir. Sammit zamanı orada üçtərəfli görüşün keçirilməsi mümkündür və Rusiyanın artıq bu haqda öz planını açıqlaması ondan xəbər verir ki, son zamanlar Moskvanın xətti ilə danışıqlardan qaçan, yaxud da qarşılıqlı razılıq əsasında belə bir oyun oynayan Ermənistan rəhbərliyi də buna razıdır. Əks halda, bunun özləri üçün çox böyük imic itkisi olacağını nəzərə alıb da Kremləkilər öncədən belə bir görüşün təşkilinə hazırlaşdıqlarını deməzdilər.

- Bu əfəndə, sülh imkanlarının artdığı məqamda Rusiya Prezidenti Vladimir Putin ikibəşli fikirlərini növbəti dəfə təkrarladı. Onun "Qarabağdan imtina edən biz deyildik. Bu torpaqların Azərbaycanın bir hissəsi olduğunu Ermənistan tanıyıb. Bunu bəyan edərkən Rusiyaya məlumat verilməyib", - sözlərinin arxasındakı məqsəd nədir, yalnız etirazları Paşinyanın üzərinə yönəltməkmi? Yoxsa burada Azərbaycanla da təhdid elementləri var?

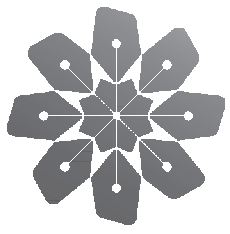
- Birincisi, Rusiya prezidenti dəfələrlə buna bənzər açıqlama verib ki, buna ehtiyacın nədən yarandığını, açıq, mən anlamıram, daha doğrusu, anlamaq istəmirəm. Sırr deyil ki, əgər Rusiya rəhbərliyi istəməsə, ona hər dəfə Qarabağla bağlı eyni xarakterli suallar verilməz. Və orası da sırr deyil ki, oxşarıyla bağlı səhnədə olduğu kimi, Rusiya Prezidenti ona belə bir sualın verilməyini öncədən bilirdi. Təbii ki, cavab da artıq oradaca ikibəşliliyə qədər yer qoymaqla hazırlanmışdı. Bizim üçün bu açıqlama, yumşaq desək,

çox nataraz göründü. Yeni bu, təqribən ona bənzəyir ki, Rusiya Ukraynaya yanaşmada işğalçılıq siyasətindən əl çəkdiyini bildirəndə biz qalxıb deyirik ki, Ukrayna torpaqlarından imtina edən Azərbaycan yox, Rusiyadır. Ermənistan rəhbərliyinin Qarabağın Azərbaycan torpağı olması haqda bəyanatı Rusiyaya xəbər vermədən, başqa sözlə desək, onun razılığını almadan səsləndirməsi ilə bağlı Putinin dilə gətirməyə də, gizlətmək istəmədiyi narazılıqna gəldikdə, bu, anlaşılındır. Və təkəcə ona görə yox ki, Rusiya Ermənistanla forpost gözündə baxır. Həm də ona görə ki, Ermənistan Qarabağı Rusiyanın hərtərəfli dəstəyi olmadan nə işğal edə, nə də 30 ildən artıq işğal altında saxlaya bilərdi.

-Yeri gəlmişkən, Rusiya sülhməramlılarının Qarabağdakı minatəmizləmə prosesində də iştirak edəcəyi açıqlanıb. 3 ildən sonra Rusiya hərbi kontingenti başa düşüb ki, Qarabağda mina var və onları təmizləmək lazımdır. Axı, 2021-ci il Ermənistan istehsalı olan minalar həm də Rusiya hərbiçilərinin gözləri qarşısında Qarabağa daşınaraq təmas nöqtələrində basdırılmışdı. Bu addımlar Kreml nə demək niyyətindədir, formal olaraq bölgədə qalanlara Qarabağda daha uzun müddətə ehtiyac olduğunu nümayiş etdirir?

- Birincisi, hansı humanitar missiyanı yerinə yetirməsindən asılı olmayaraq, Rusiyanın Qarabağdakı hərbi kontingenti 2025-ci ildə oranı tərk etməlidir. Ona görə də mən bunu Qarabağda daha uzun müddətə deyil də, 2025-ci ilə qədər orada qalmalarına ehtiyacın olduğunu sərgilənməsi kimi qiymətləndirməsinə tərəfdaram. İkincisi, gec də olsa, Rusiya tərəfi belə bir xeyirxahlıq etmək, daha dəqiq söyləsək, zamanında torpaqlarımıza Ermənistan mına daşınmasına göz yummaları kimi günahlarını bu yolla yumaq istəyirsə, gələcəkdə bəzi "sürprizlərlə" üzləşməmək üçün, məncə, onların minadan təmizləyəcəyi ərazilər qarşılıqlı razılıq əsasında öncədən müəyyənləşdirilməli və kontrola saxlanmalıdır.

□ **Elşad PAŞASOY, "Yeni Müsavat"**

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi

Bu ilin ilk 10 ayında Azərbaycanın hüquqi və fiziki şəxsləri dünyanın 193 ölkəsindəki tərəfdaşları ilə ticarət əməliyyatları həyata keçirib, 119 ölkəyə məhsul ixrac olunub, 184 ölkədən idxal olunub.

Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi məlumatına əsasən, gömrük orqanlarında qeydiyyatı aparılmış, lakin gömrük rəsmiləşdirilməsi tam başa çatdırılmamış ixrac olunan xam neft və təbii qazın statistik qiymətləndirilmiş dəyəri nəzərə alınmaqla 2023-cü ilin yanvar-oktyabr aylarında ölkənin xarici ticarət dövriyyəsi 37 milyard 367,4 milyon ABŞ dolları təşkil edib. Ticarət dövriyyəsinin 23 milyard 193,2 milyon dollarını və ya 62,1 faizini ölkədən ixrac olunmuş məhsulların, 14 milyard 174,2 milyon dollarını (37,9 faizini) isə idxal məhsullarının dəyəri təşkil edib. Nəticədə 9 milyard 19 milyon dollar məbləğində müsbət saldo yaranıb. 2022-ci ilin yanvar-oktyabr ayları ilə müqayisədə xarici ticarət dövriyyəsi faktiki qiymətlərlə 19,9 faiz, real ifadədə 4,6 faiz azalıb. İdxal real ifadədə 4,6 faiz artıb, ixrac isə 7,7 faiz azalıb.

2023-cü ilin yanvar-oktyabr aylarında qeyri-neft-qaz məhsullarının ixracı əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə faktiki qiymətlərlə 11,1 faiz, real ifadədə 6,2 faiz artaraq 2 milyard 712,5 milyon dollar təşkil edib. Dövlət Gömrük Ko-

mitəsindən daxil olmuş məlumatlara əsasən, ölkənin xarici ticarət dövriyyəsinin 31,0 faizi İtaliya, 15,5 faizi Türkiyə, 7,9 faizi Rusiya, 5,9 faizi Çin, 3,2 faizi Almaniya, 3,1 faizi İsrail, 2,9 faizi Yunanıstan, 2,3 faizi Hindistan, 1,8 faizi İspaniya, hər biri 1,7 faiz olmaqla Gürcüstan, Birləşmiş Krallıq və Çexiya, 1,6 faizi Türkmənistan, hər biri 1,4 faiz olmaqla ABŞ və Rumıniya, hər biri 1,1 faiz olmaqla Fransa, Xorvatiya və Vyetnam, 13,6 faizi isə digər ölkələr ilə aparılan ticarət əməliyyatlarının payına düşüb.

Qeyri-neft-qaz məhsulları üzrə ixracın dəyərində Rusiyaya (32,5 faiz), Türkiyəyə (24,9 faiz), Gürcüstan (9,8 faiz), İsveçrəyə (4,8 faiz), Qazaxıstana (3,1 faiz), Türkmənistan (2,6 faiz), Ukraynaya (2,3 faiz), Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə (1,9 faiz), Qırğızıstana (1,6 faiz), Özbəkistana (1,4 faiz), Latviyaya (1,4 faiz), Rumıniyaya (1,3 faiz), İtaliyaya (1,2 faiz), Çinə (1,0 faiz), Almaniya (1,0 faiz) göndərilən malların payı üstünlük təşkil edib.

Ölkəyə idxal olunmuş məhsulların ümumi dəyərinin 17,6 faizi Çin, 17,5 faizi Rusiya, 13,5 faizi Türkiyə,

5,4 faizi Almaniya, 4,5 faizi Türkmənistan, 4,3 faizi ABŞ, 2,7 faizi İran, 2,6 faizi Fransa, hər biri 2,5 faiz olmaqla Yaponiya və Koreya, 2,4 faizi İtaliya, 2,0 faizi Birləşmiş Krallıq, 1,8 faizi Belarus, hər biri 1,4 faiz olmaqla Braziliya və Qazaxıstan, 1,3 faizi Ukrayna, 1,2 faizi Hindistan, 0,9 faizi Polşa, hər biri 0,8 faiz olmaqla Vyetnam və Gürcüstan, 12,9 faizi isə digər ölkələr ilə aparılan idxal əməliyyatlarının payına düşüb.

İxracdakı azalma ölkənin xarici ticarətində müsbət saldonun həcmindən ki-

çilməsinə gətirib çıxarıb. Belə ki, 2022-ci ilin 10 ayında bu göstərici 23 milyard 458 milyon dollar təşkil etdiyi halda, bu il 14 milyard 439 milyon dollar və ya 61,6 faiz azalıb.

Azərbaycan Mərkəzi Bankının Statistika Departamentinin direktoru Samir Nəsirovun mətbuata verdiyi məlumata görə, 2023-ci ilin üçüncü rübündə Azərbaycanın tədiyyə balansının cari əməliyyatlar hesabının (CƏH) profisi 6,7 milyard dollar təşkil edib. Bu, ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 2,6 dəfə azdır. Qeyd edək

ki, 2022-ci ilin üçüncü rübündə cari əməliyyatlar hesabının profisi 17,7 milyard dollar təşkil edib.

Bu ilin 3 rübündə cari əməliyyatlar hesabının ÜDM-də payı 12,5 faizini təşkil edib. Ötən ilin eyni dövründə bu rəqəm 30,7 faiz olub.

Neft-qaz sektoru üzrə CƏH-in profisi ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən 43,8 faiz azalaraq 12,1 milyard dollar, qeyri-neft sektoru üzrə CƏH-in kəsiri isə 44,2 faiz artaraq 5,4 milyard dollar məbləğində olub.

Mərkəzi Bank rəsmisi qeyd edib ki, CƏH-in profisinin azalmasına səbəb beynəlxalq bazarlarda neftin qiymətinin azalmasıdır. Belə ki, ötən il neftin qiyməti 107 dollar olduğu halda bu il 83 dollar təşkil edib.

İqtisadçı-alim, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Vüqar Bayramov da hesab edir ki, xarici ticarət həcmindən və ona bağlı göstəricilərin azalmasında dünya bazarında enerji qiymətlərinin düşməsi mühüm rol oynayır: "Enerji məhsullarının qiymətinin əvvəlki il ilə müqayisədə aşağı olması ixracın dəyərini azaldıb. Bununla belə, idxalda artım tendensiyası davam edib. Yəni əvvəlki ilin uyğun dövrü ilə müqayisədə xaricdən daha çox məhsul gətirilmiş. İdxal ölkədən valyuta aparır, ixrac isə valyuta gətirir. Bu baxımdan, idxalın həcmindən artması ölkədən valyutanın çıxması baxımından arzuolunan deyil.

Bu dövrdə ərzaq məhsullarının idxalında da artımlar qeydə alınıb. Mal ətində idxal 93,3 faiz, siqaretlərdə 48,9 faiz unlu qəndir məmulatlarında 12,7 faiz, şokolad və şokolad məhsullarında 12,6 faiz, təzə tərəvəzdə 4,9 faiz artıb.

Son statistika göstərir ki, idxalın əvəzlənməsi prosesinin sürətlənməsi olduqca vacibdir. Xüsusən ərzaq məhsulları üzrə yerli istehsalın genişləndirilməsi hesabına idxaldan asılılığın aradan qaldırılmasına ehtiyac var".

İqtisadiyyat

YENİ ÜSAVAT
N 227 (8363) 16 dekabr 2023

İdxalın yerli istehsalla əvəzlənməməsi yeni mənzərə yaratdı

Vüqar Bayramov: "Xarici ticarət həcmindən və ona bağlı göstəricilərin azalmasında dünya bazarında enerji qiymətlərinin düşməsi mühüm rol oynayır"

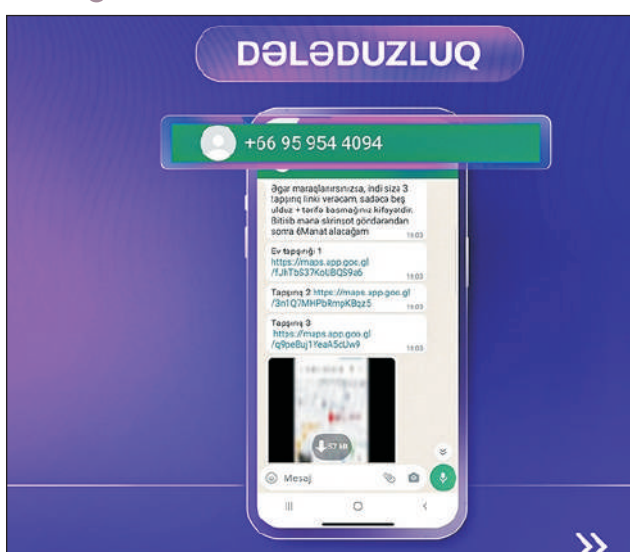

Ani mesajlaşma ilə dələduzluq halları həyata keçirilir

Son zamanlar kiberdələduzlar tərəfindən ani mesajlaşma tətbiqləri vasitəsilə vətəndaşlara qarşı dələduzluq halları həyata keçirilir.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Elektron Təhlükəsizlik Xidməti məlumat yayıb. Elektron Təhlükəsizlik Xidməti vətəndaşlara tanımadıqları şəxslərdən bu cür təkliflər gəldikdə diqqətli olmağı tövsiyə edir.

Belə ki, vətəndaşlardan "Google Map"-də müxtəlif addımları həyata keçirərək

qazanc əldə edilməsi vədi verilir.

"Elektron Təhlükəsizlik Xidməti vətəndaşlara tanımadıqları şəxslərdən bu cür təkliflər gəldikdə diqqətli olmağı, şübhəli keçidlər vasitəsilə fərdi və bank kartı məlumatlarını qarşı tərəfə ötürməməyi, hər hansı şirkət və ya qurum adından gələn iş təklifləri bağlı birbaşa şirkətin və ya qurumun özündən bu məlumatları dəqiqləşdirməyi tövsiyə edir", - deyir məlumatda qeyd olunub.

Bu il kafe və restoranlara 1.8 mlrd. manat pul xərclənib

2023-cü ilin yanvar-noyabr aylarında Azərbaycanda ictimai iaşə dövrü 2022-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə real ifadədə 17,3% artaraq 1 milyard 819,5 milyon manat təşkil edib.

Bu barədə "APA-Economics" Dövlət Statistika Komitəsi nə istinadən xəbər verir.

Qeyd edək ki, özəl sektorda ictimai iaşə dövrü 50,5%-i hüquqi şəxslərin, 49,5%-i isə bu sahədə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərin payına düşür. Hüquqi şəxslər üzrə dövrü 2022-ci ilin yanvar-noyabr ayları ilə müqayisədə 18,3% artaraq 910,1 milyon manat olub.

Dekabrın 14-də Xəzər dənizində qısa fasilədən sonra növbəti zəlzələ olub. Bu barədə Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin yaydığı məlumatda bildirilib. Məlumatla əsasən, zəlzələ Lənkəran, Lerik ərazisində 3 baldan artıq hiss olunub. Yada salaq ki, az önce dənizin Abşeron yarımadasına aid hissəsində baş vermiş yeraltı təkan Bakıda 5.6 bal gücündə hiss edilmişdi.

“Hər zəlzələdən sonra Xəzər dənizinin dibinin strukturu dəyişir. Dərələr, çuxurlar, dərindən çökəkliklər əmələ gəlir və bu, hər birimiz üçün təhlükə deməkdir, xüsusən də yay aylarında dənizə gedərkən diqqətli olmalıyıq”.

Bunu Geologiya və Geofizika İnstitutunun Seysmologiya və Seysmik Təhlükənin Qiymətləndirilməsi şöbəsinin müdiri Qulam Babayev bildirib.

Onun sözlərinə görə, məhz bu dəyişikliklərin nəticəsi ola bilər ki, son bir neçə ildə yayda dənizdə boğulanların sayı xeyli artıb, çox sayda insan üzgüçülük zonasından cəmi bir metr aralıda boğulma təhlükəsi ilə üzləşib. Alim deyir ki, Xəzərin dibində çoxlu sayda müxtəlif tektonik qırılmalar, mikro və meqabloklar var. “Yəni dənizin dibi mürəkkəb quruluşa malikdir. Bloklarda dəyişikliklər bu ildən başlayıb və 2024-cü ildə də müşahidə olunaçaq”, - o əlavə edib.

Ekokoğrafiya şöbəsinin müdiri, fəlsəfə doktoru Ənvər Əliyev isə bildirib ki, zəlzələlərdən sonra dənizin dibində dəyişiklik baş verməsi mümkündür, lakin bununla bağlı elmi tədqiqat aparılmalıdır.

“Xəzərin dibində quruluş dəyişikliyi baş verirsə, yağanlar, çuxurlar əmələ gəlsə, bir müddət sonra qum onları doldurur. Yağanlar, çuxurlar da imi qalmır. Qum dənələri onları doldurur. Ona görə də düşünürəm ki, dənizdə batanların sayının artması məhz zəlzələ-

dən sonra dənizin dibində baş verən quruluş dəyişikliyi. Həm də, bu dəyişikliklər baş verirsə də, dənizin dərinliklərinə baş verir. Dənizdə çimənlər

dənizinin seysmik xəritəsi var: “Xəritədə hansı ərazilər daha çox seysmikdir, dəqiq qeyd olunur. Abşeron yarımadasının şimal-şərqində seymoak-

ya, çimməyin, buna əməl edilə bilər. Təhlükə var ki, insanlara xəbərdarlıq edilir. Amma xəbərdarlığa etinasız yanaşanlar olur. Digər tərəfdən də-

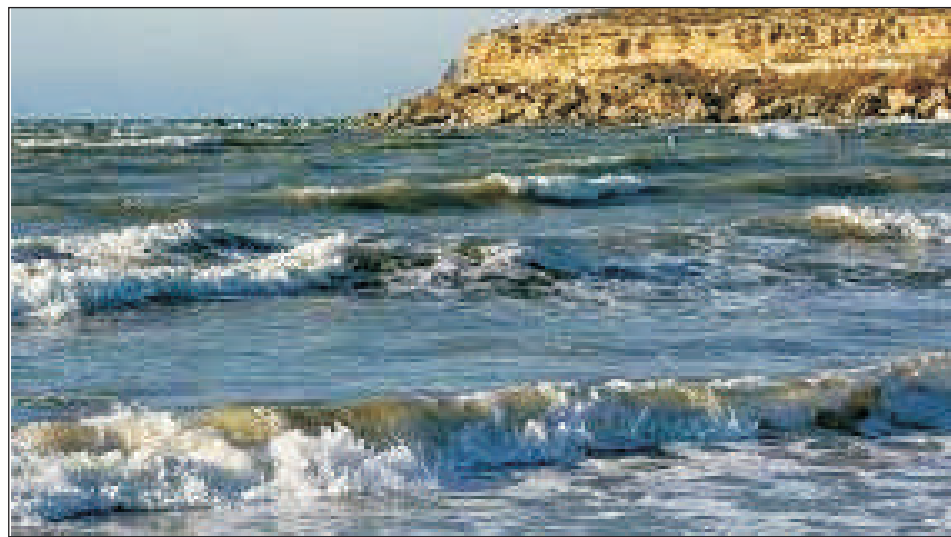
harada çökəklik, çuxur əmələ gəlir. Bu fikirləri səsləndirən həmin yeri də dəqiqliyi ilə deməli, faktlar göstərməlidir.

Əvvəla, Abşeron yarım-

nitudası 3,1-ə bərabər olub. Ocağı 11 kilometr dərinlikdə yerləşən yeraltı təkan zəlzələ hiss edilməyib.

İlin əvvəlindən bu vaxta qədər 84 seysmik stansiya vasitəsi ilə Azərbaycan və ona bitişik ərazilərdə 9702, Azərbaycan ərazisində isə 4548 zəlzələ qeydə alınıb. Bunu Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzində AMEA-nın Yer Elmləri

Silsilə zəlzələlər Xəzər çimərliklərini yararsız edib - təhlükə

o hissələrə gedib çıxma bilməz. Zəlzələ dənizin sahilində baş vermir. Dənizin ortasında, sahildən çox-uzaq məsafədə - dərinliklərdə olur. Dəniz sahilinə titrəyiş gəlib çatır. Dediym kimi, bununla bağlı əsaslı tədqiqat aparılmalıdır. Bilmirəm, dənizin dib quruluşunu tədqiq etmək, yağanları, çuxurları ölçmək cihazlar bizdə varmı? Bu sahənin mütəxəssisləri dənizin altına enirlər, lakin o qədər də dərinə gedə bilmirlər.

Ə.Əliyev qeyd edib ki, Abşeron yarımadasının, Xəzər

ativlik 8 ballıq hesablanır. Abşeronda ümumi seysmiklik 7 baldır. Amma məhz şimal-şərq hissə - Quba-Xaçmaz və cənub hissəsi 1 bal artıqdır. 8 ballıqdır. Dənizin dibinin quruluşu da həmin ərazilərdə dəqiq yoxlanmalıdır.

Ə.Əliyev bildirib ki, dənizdə batmaq hallarını təkcə yağanların, çuxurların “boynuna qoymaq” olmaz. İnsanlar da məsuliyyətli olmalı, səhlənkərlilik etməməlidirlər. Fövqəladə Hallar Nazirliyi əgər deyirsə ki, filan hissədə üzmə-

nizdə hətta ən professional üzgüçü də bata bilər. Bu, insanın dənizin hansı hissəsində, sahile yaxınlığı, uzaqlığı məsafədə olmasından, üzünü zərman nə dərəcədə yorulmasından, həyəcan keçirib-keçirməməsindən də asılıdır”.

Ekoloq alim Ənvər Əliyev isə “Yeni Müsavat”-a açıqlamasında həmkarı Qulam Babayevin iddialarını gülünc adlandıraraq:

“Bu iddialar gülüncdür. Heç kim deyə bilməz ki, zəlzələdən sonra Xəzərin dibində

dasının şimal-şərqində seymoaktivlik 8 ballıq hesablanır. Abşeronda ümumi seysmiklik 7 baldır. Amma şimal-şərq hissə - Quba-Xaçmaz və cənub hissəsi 1 bal artıqdır, yeni, 8 baldır. Orada olan 6,5 zəlzələ heç vaxt Yerdə çat əmələ gətirə bilməz. Yalnız ən ağır, məsələn 10 ballıq zəlzələlər Yer qabığına çatdır əmələ gətirə bilərlər. Yeni, qeyd olunan zəlzələ çökəklik, çuxur əmələ gətirə bilməz, elə bir şey mümkün deyil”.

Qeyd edək ki, son günlər Xəzər dənizində tez-tez zəlzələlər baş verir. Sonuncu dəfə dekabrın 14-də Xəzər dənizinin İran hissəsində zəlzələ baş verib. Zəlzələlərin tədqiqatı Bürosunun məlumatına əsasən, yerli vaxtla saat 15:00-da qeydə alınan zəlzələnin məqnitudası 4.6-ya bərabər olub. Ocağı 34 kilometr dərinlikdə yerləşən zəlzələ Astara, Lənkəran və Lerik və digər sərhəd rayonlarında 3 baldan çox hissə olub.

Həmçinin dekabrın 8-də Astara stansiyasından 45 kilometr cənub-şərqdə, Xəzər dənizində zəlzələ qeydə alınıb. Yerli vaxtla saat 21:00-da qeydə alınan zəlzələnin məq-

bölməsi və RSXM-nin birgə iclasında Xidmət Mərkəzinin baş direktoru Qurban Yetirmişli bildirib.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycan ərazisində məqnitudası 3-dən böyük 83 zəlzələ olub. Azərbaycan və ona bitişik ərazilərdə 37 hissə olunan zəlzələ olub. Azərbaycan ərazisində bu il baş verən ən yüksək məqnitodalı zəlzələ Xəzər dənizində qeydə alınıb. (4 iyul 2023-cü il və 7 dekabr 2023-cü il tarixlərində Xəzər dənizində məqnitudası 5.6 olan zəlzələlər).

Bəs belə olan təqdirdə, seysmoloqun Xəzərlə bağlı xəbərdarlığı ciddiyyə alınacaqmı? FHN tərəfindən gələn yay qədər çimərliklərin yenidən monitorinq aparılacaqmı?

Məsələ ilə bağlı “Yeni Müsavat” olaraq FHN-dən mövqə öyrənməyə çalışdıq. Qurumdan bildirildi ki, geoloqlar Xəzərin dibində baş verən dəyişiklikləri qeydə alıb, araşdırmalar aparıb, çimərliklərlə bağlı yenidən monitorinq aparılması haqda göstəriş verərsə, ona uyğun təhlükəsizlik tədbirləri görülməlidir.

Xalidə GƏRAY,
“Yeni Müsavat”

Mülki Məcəllənin təkmilləşdirilməsi üzrə konsepsiya sənədi hazırlanıb

İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzində Azərbaycan Respublikası Biznes Mühiti və Beynəlxalq Reytinglər üzrə Komissiyasının “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin təkmilləşdirilməsi” işçi qrupunun ilk iclası keçirilib. İşçi qrup Hüquqi Ekspertiza və Qanunvericilik Təşəbbüsləri Mərkəzinin təşəbbüsü ilə yaradılıb.

“APA-Economics” xəbər verir ki, iclasda Komissiyanın Katibliyinin rəhbəri Vüsal Şıxəliyev, işçi qrupun rəhbərliyi, İqtisadiyyat, Maliyyə və Ədliyyə nazirlikləri, Bakı Apellyasiya Məhkəməsi və digər dövlət orqanlarının (qurumlarının) məsul şəxsləri, universitetlərin, hüquq şirkətlərinin və qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri, eləcə də vəkillər və mülki hüquq sahəsinin ekspertləri iştirak ediblər.

Iclası giriş sözü ilə açan Komissiyanın Katibliyinin rəhbəri Vüsal Şıxəliyev bildirib ki, ölkəmizdə iqtisadi sahədə münasibətləri, o cümlə-

dən biznes fəaliyyətini tənzimləyən başlıca və ən əsas qanunvericilik aktı olan Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin təkmilləşdirilməsi ölkədə biznes mühitinin və bir sıra beynəlxalq reytinglərdə Azərbaycan Respublikasının mövqeyinin yaxşılaşdırılmasına mühüm töhfələr verəcək.

Daha sonra iclasda rəhbərlik edən işçi qrupun rəhbəri, Hüquqi Ekspertiza və Qanunvericilik Təşəbbüsləri Mərkəzinin icraçı direktoru Samir Mahmudov Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılmasının, habelə müstəqil xarici təcrübə nəzərə alınmaqla

təkmilləşdirilməsinin ölkəmizdə biznes və investisiya mühitinin əlverişliliyinin artırılması və bu sahədə müstəqil tənzimləmənin təmin edilməsi istiqamətində atılan mühüm addımlardan olduğunu vurğulayıb.

Iclasın gedişatında iştirakçılar tərəfindən işçi qrupun 2024-cü il üzrə Fəaliyyət

Sosial şəbəkədə pirotexniki vasitələr satan iki nəfər saxlanıldı

Sosial şəbəkələrdə pirotexniki vasitələr satan iki nəfər saxlanılıb.

Daxili İşlər Nazirliyindən APA-ya verilən xəbəyə görə, polis əməkdaşları tərəfindən partlayıcı, tezəlişən maddələrin, pirotexniki vasitələrin ölkə ərazisində satışının qarşısının alınması istiqamətində tədbirlər davam etdirilir. Növbəti tədbirlərlə sosial şəbəkələr vasitəsi ilə paytaxt ərazisində pirotexniki vasitələrin satışını həyata keçirən daha 2 nəfər müəyyən olunaraq saxlanılıb. Onlardan ümumilikdə 1246 ədəd yüksək səs effektləri ilə təchiz olunan müxtəlif növ pirotexniki vasitələr aşkar edilib.

Araşdırmalar davam etdirilir.

Bir daha vətəndaşların diqqətinə çatdırırıq ki, tezəlişən maddələr və pirotexniki vasitələr insanların sağlamlığı ilə yanaşı ətraf mühitə qarşı da ciddi təhlükədir. Bu vasitələr insan da ağır göz yaralanmalarına, qalıcı eşitmə qüsurlarına və müxtəlif dərəcəli yanıqlara yol açma bilər.

Planı müzakirə edilib və həmin ildə ilk olaraq Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin təkmilləşdirilməsi üzrə konsepsiya sənədi hazırlanıb.

Gələh həftə - dekabrın 21-də Xankəndində Azərbaycan Kubokunun 1/8 final mərhələsinin bir oyunu keçiriləcək. Matç "Qarabağ"la "MOİK" arasında olacaq. Artıq oyunu canlı izləmək istəyən azarkeşlərin Bakıdan Xankəndiyə yola düşəcəyi dəqiqləşib. Bununla bağlı "Bakı Metropoliteni"nin iş qrafiki də dəyişdiriləcək.

Belə ki, dekabrın 21-də Bakı metrosu işinə 06:00-da deyil 04:00-da başlayacaq. Buna səbəb isə "Qarabağ" - "MOİK" matçı üçün azarkeşlərin Xankəndiyə aparılmasıdır. Belə ki, avtobuslar həmin gün səhər saatlarında, daha dəqiq desək, 05:00-da metronun "Koroğlu" stansiyasından Xankəndiyə yola düşəcək.

Ağ Partiya başqanı Tural Abbaslı bu tarixi oyunun önəmindən söz açdı: "Təbii ki, Xankəndidə keçirilən futbol oyunu çox önəmlidir. Bu ev sahiblərinin evlərinə döndüyünün mesajıdır. Bunu futbol klubları səviyyəsində nümayiş etdirməyin özü belə dünyaya bir mesajımızdır. Hesab edirəm ki, bu olmalıdır. Bizim də orada iştirakımız təmin olunmalıdır. Hesab edirəm ki, burada təşkilatçılıq məsələsində aidiyyəti qurumlar daha diqqətli olmalıdırlar, insanların ora getmələri filan məsələlərində. İşlərimiz imkan versə, təbii ki, o oyunda çox iştirak etmək istərdik. Burada əsas oyun və oyunun nəticələri deyil, əsas olan məkandır. 30 ildən bir çox zaman sonra orada Azərbaycan bayraqlarının dalğalanması misli görünməmiş bir hisslər hamımıza yaşadacaq. Biz də maraqlanacağıq və imkan daxilində iştirak etməyə çalışacağıq. Burada aidiyyəti qurumlara müraciət edirik ki, təşkilatçılıq ən yüksək səviyədə təşkil olunsun".

Böyük Quruluş Partiyasının sədri, deputat Fazil Mustafanın sözlərinə görə, "Qarabağ"ın oyunları artıq bu stadionda daşınmalıdır: "Bu çox önəmli bir hadisədir. "Qarabağ"ın orada oyununun keçirilməsi sevindiricidir. Əminəm ki, bu başlanğıc bizim üçün həmişəlik bir proses olacaqdır. Çünki, Xankəndidə futbol oyunu illərlə arzulanmışdır, bəlkə də gözləmədiyimiz bir hadisədir. Bu oyunu izləməyə gedəcək fədakar insanlara eşq olsun. Çünki, böyük bir tarixi hadisənin şahidi olacaqlar. Bu başlanğıcda iştirak etməyin özü bir şansıdır. Çox sevindirici anlar yaşayırıq. Xankəndi stadionu tədricən "Qarabağ"ın stadionuna çevrilməlidir. "Qarabağ"ın oyunları artıq bu stadionda keçirilməlidir. Bu da bizim üçün sevindirici, qürurverici günlər ola bilər".

Xankəndi matçına tanınmışlardan kimlər gedəcək? - adlar

"Bu oyun çox tarixi bir matçdır, çünki..."

Deputat Aqil Abbas isə bildirdi ki, bu oyunda iştirak edəcək: "Əvvəllər o stadionda olmuşam. 80-ci illərə təsadüf edirdi. O vaxt "Qarabağ" bir neçə dəfə həmin stadionda oynamışdı. Orada oynamışdıq, qalib də gəlmişdik. Gözəl bir stadion tikiblər. Burada əsas olan odur ki, artıq Xankəndi tam olaraq bizimdir. Biz orada oyun da oynayıyıq, əllərimizi qaldırıb rəqs də edirik. Bundan böyük

önəm ola bilermi? Mənim üçün bundan sevincli gün ola bilməz. Erməni separatizmi, terrorçular getdi. Möhtərəm prezidentimizin sərkərdəliyi, şəhid və qazilərimizin qəhrəmanlığı ilə Qarabağı işğalçılardan təmizlədik. Azərbaycan 200 ildə görmədiyini həyata keçirdi. İndi bu qələbəni həm də futbol oyunu keçirməklə qeyd edəcəyik. Səhv etmərsə, 4 mindən çox azarkeş aparılacaq. İndi kubok oyunudur, gedib baxacağıq, ləzzət edəcək. "Qarabağ"ın Ağdamda öz stadionu olacaq. Avropa oyunlarını artıq orada keçirəcək. Orada bir komanda yaratsalar, bu başqa məsələdir. Öz stadionu olandan sonra Avropa

oyunlarını niyə Xankəndidə oynamalıdır? Bir sözlə bütün xalqımı bir daha təbrik edərəm, belə tarixi anları yaşadığımız üçün".

Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağının sözlərinə görə, bu təşəbbüsün tarixi mesajları daha çoxdur: "Həm "Qarabağ" futbol klubumuza dəstək baxımından, həm də meydanda qələbəmizin göstərilməsi üçün çox vacib bir qərardır. Qarabağ son 30 ildə qələbəmizin rəmiz olub. Hər zaman "Qarabağ"ın qələbələrinə sevinmişik, klubumuzla qürur duymuşuq. "Qarabağ" Azərbaycanımızı hər zaman ləyaqətlə, qürurla təmsil etdi, dünyada "Qarabağ" adından söz etdirdi. Xankəndinə bayraq sancılardan sonra bu növbəti addımımız olacaq. Uğurlarımızın davamlı olacağına anonsu olacaq. Həm də bir mesaj veriləcək ki, artıq orada sabitlikdir, futbol oyunu belə oynanılır. Hər tərəfli müsbət bir hadisədir. İştirak etmək çox istəyirdim. Amma açıq hansı formada buna nail olmaq olmur bilmirəm. Bu istiqamətdə məlumatlıdır. Bilənlər yəqin ki, müraciət ediblər. Hər halda iştirak barədə düşüncəm. Çox istərdim ki, partiyanın nümayəndələri ilə ortada iştirak edək. "Qarabağ"ın Bakıda keçirilən avrokubok oyunlarına soyuq havalarda belə meydana baxmışam. İndi də həmin ənənəni davam etdirib futbol oyununda

iştirak etmək istəyirəm. Bir daha Azərbaycanımıza, futbolumuza uğurlar arzulayıram".

İdman yazarı Natiq Muxtarlı isə bu oyunu futbol tariximizin ən böyük oyunu sayır: "Azərbaycan futbol tarixinin ən böyük oyununu izləmək üçün Xankəndiyə gedəcəm. Bu, adi oyun olmayacaq. Azərbaycan futbol tarixinin ən böyük oyunu olacaq Xankəndidə. Qarabağın təmsilçisi ilə Azərbaycan Ordusunun təmsilçisi üz-üzə gələcək. Bunun isə böyük mənası var. Həmin gün Azərbaycan Xankəndidə olacaq - ictimaiyyəti ilə, ordusu ilə. Belə bir tarixi oyunu tribunadan izləmək fürsəti böyük şərəfdir".

İdman mütəxəssisi Kənan Məstəliyev bu oyunda mütəlak iştirak edəcəyini söylədi: "Xankəndidə keçirilən oyun çox tarixi bir matçdır. Çünki, 30 ildən çox idi ki, həmin yerlərə azərbaycanlıların, futbolçularımızın ayaqları dəymirdi. Bu baxımdan böyük tarixi əhəmiyyət daşıyacaq. İndi oradan meydana çıxan klublardan biri fəxrimiz, qürurumuz "Qarabağ" olacaq. Burada adın "Qarabağ" olması həm də simvolik bir mənə daşıyır. Eyni zamanda, rəqibin Mərkəzi Ordu İdman Klubu olması 44 günlük savaşa böyük rəşadət göstərmiş ordumuzun da orada olmasının bir mesajıdır. Çox gözəl bir qarşılaşma olacaq. Biz Qarabağın bir hissəsinə deyil, bütün Qarabağa qayıdırıq. Artıq hər kəs ora qayıdıb. Sonda idman qalmışdı, o da qayıdır. Futbolumuzun şahı "Qarabağ"ımız oyununu orada keçirəcək. Böyük fəxr duyulması bir məqamdır. Böyük məmnuniyyətlə orada iştirak edəcəm".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan iqtisadiyyatına doqquz ayda 4.3 mlrd. dollar xarici investisiya yatırılıb

2023-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycan iqtisadiyyatına cəlb edilmiş birbaşa xarici investisiyaların həcmi 4 milyard 372.2 milyon dollar təşkil edib.

"APA-Economics" Azərbaycan Mərkəzi Bankına istinadən xəbər verir ki, bu göstəricinin həcmi ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 4.5% və ya 205.6 milyon dollar azalıb. Belə ki, 2022-ci ilin müvafiq dövründə Azərbaycan iqtisadiyyatına cəlb edilmiş birbaşa xarici investisiyaların həcmi 4 milyard 577.8 milyon dollar təşkil edib.

Qeyd edək ki, Azərbaycana ən çox xarici investisiya Britaniya və Türkiyədən yatırılıb. Hesabat dövründə Azərbaycana Biritanıyadan 1 milyard 367 milyon dollar, Türkiyədən isə 872.9 milyon dollar investisiya yatırılıb ki, bu da illik müqayisədə müvafiq olaraq 8.2% və 16% çoxdur.

Nigeriya vətəndaşının yeni doğulan uşağı Sabirabad xəstəxanasında ölüb, cinayət işi başlanıb

Yenidoğulmuş uşağın ölmesi faktı ilə bağlı cinayət işi başlanıb.

Sabirabad rayon prokurorluğundan APA-ya verilən xəbərə görə, bu il avqustun 5-də Nigeriya Respublikası vətəndaşı Osabuohien Glory Abiesin "Sabirabad RMX" PHŞ-nin Regional Perinatal Mərkəzinin doğum evində yenidoğulmuş uşağının ölmesi faktı ilə bağlı rayon prokurorluğunda araşdırma aparılıb.

Aparılmış araşdırmalarla qeyd olunan xəstəxananın həkimləri tərəfindən doğuş zamanı dölün vəziyyətinin düzgün müəyyən edilməsi üçün tədbirlərin icra edilməməsi, doğuş prosesinin başa çatdırılma üsulunun diaqnoza uyğun düzgün seçilməməsi, həmçinin yenidoğulmuşun real vəziyyətinin

düzgün qiymətləndirilməməsi və zəruri tibbi yardımın tam həcmdə göstərilməməsi nəticəsində uşağın doğuşdan bir gün sonra ölmesine əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Faktla bağlı Sabirabad rayon prokurorluğunda Cinayət Məcəlləsinin 314.2-ci (səhlənkarlıq, ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin ölümünə səbəb olduqda) maddəsilə cinayət işi başlanıb.

Hazırda istintaq davam edir.

Azərbaycanda qızılca, təəssüf ki, daha bir can alıb. Şirvanda 12 yaşlı Ömər Kürdoğlu Şahbazzadə infeksiyanın ağır fəsadları nəticəsində dünyasını dəyişib. TƏBİB-dən bildirilib ki, 2011-ci il təvəllüdlü uşaq ağır vəziyyətdə dekabrın 13-də saat 17:37 radələrində Şirvan Şəhər Mərkəzi Xəstəxanasının Təcili tibbi yardım şöbəsinə qəbul olunub.

Ona qızılca, kəskin pnevmoniya, ensefalit, infeksiyon toksiki şok diaqnozları qoyulub və süni tənəffüs aparatına qoşulub. Pasiyent Reanimasiya şöbəsinə yerləşdirilib, ətraflı müayinəsi üçün Bakı şəhərindən ixtisaslı həkim dəvət olunub. Lakin bütün reanimasiyon tədbirlərə baxmayaraq, saat 22:25 radələrində baş verib.

Qeyd edək ki, bu indiyədək qızılcadan vəfat etmiş uşaqlar arasında yaşca ən böyüyüdür.

Məlumdur ki, virus yoluxmasına qarşı əsasən immunoterapiya əsas götürülür. Bəs qış aylarında valideynlər bu xüsusda daha nələrə diqqət etməlidir? 12 yaşlı Ömər in ev şəraitində yanlış müalicə aldığı deyilir.

Bununla belə, uşağın valideynləri bildirib ki, 20 gün əvvəl qızılca peyvəndi etdirmək istəsələr də, həkim bunun mümkünsüz olduğunu deyib. Azyaşlının babası Əkbər İsmayilov "ATV xəbər"ə deyib ki, hər iki nəvəsini iyirmi gün əvvəl peyvənd üçün aparıb: "Kiçik nəvəmi peyvənd etdilər, amma o birinin 12 yaşı olduğuna görə dedilər böyükleri peyvənd etmirik".

Qeyd edək ki, hələ ki, ölkəmizə böyükler üçün qızılca əleyhinə peyvənd getirilməyib.

Bununla bağlı TƏBİB-dən "Yeni Məsəvat"a məlumat verilib. Odur ki, 10 yaşdan yuxarı peyvənd olunmayan uşaqlar da risk altındadır.

Ötən gün isə daha bir uşaq- Şəmkirdə 4 yaşlı oğlan uşağı qızılca xəstəliyindən ölüb. 2019-cu il təvəllüdlü Şəmkir rayon sakini H. Allahyarov qızılca xəstəliyindən ağırlaşıaraq Gəncə şəhərinə gətirilən zaman yolda ölüb. Fakla bağlı Gəncə Şəhər Prokurorluğunda araşdırma aparılır.

Bununla da, son bir ayda artıq qızılcadan yeddinci uşaq vəfat edir.

Tanınmış pediatri Vaqif Qarayev uşaq ölümləri ilə bağlı fikrini belə izah edib: "Düşünürdük, qızılca ilə bağlı vəziyyət stabilləşir, amma olmadı. Yeni bir azyaşlının ölüm xəbəri paylaşılır mətbuatda. Bir ayda 6-7 uşaq ölüb. Ən pisi bilirsiniz nədir? Təcili Yardım gələndə uşaq ölüb. Xəstəxanaya aparılarkən uşaq yolda ölüb". Bu xəbərlər çox pisdir. Peyvəndə "top" atırlar. Tibb işçilərinin dedikləri alınmır. Onda çıxış yolu da göstərin ki, uşaqlar ölməsin. Heç olmasa, xəstə uşağı vaxtında həkimə çatdırın, ya evə çağırın həkiminizi ki, uşaqlar ölməsin. Hələ də qızılcalı uşağa iynə-dərman olmaz düşüncəsi

Qızılca "gəncləşir": Yeniyetmələr də risk altında, nə etməli? - SOS!

Vaqif Qarayev: "Hələ də "qızılcalı uşağa iynə-dərman olmaz" düşüncəsi ilə yaşayan insanlar var"

ilə yaşayan insanlarımız var. Nəticə də göz qabağındadır. Belə etməyin".

"Təəssüf ki, bəzi valideynlərin müxtəlif səbəblərdən immunlaşmadan imtina etməsi halları qızılca xəstəliyinin artmasına gətirib çıxarır". Bunu Səhiyyə Nazirliyi V.Y.Axundov adına Elmi-Tədqiqat Tibbi Profilaktika İnstitutunun infeksiyoz Afət Əkbərova deyib. O bildirib ki, Qızılca yoluxanlar arasında ən həssas kontingent məktəbəqədər və məktəb yaşlı uşaqlardır. Xəstəliyin törədiciyi müəhdə davamsız olduğuna baxmayaraq (təqribən 2 saat ərzində məhv olur), yoluxma hava-damcı yolu ilə baş verir.

Xəstəliyi keçirməyən və peyvənd olunmayan şəxslərin qızılca yoluxma ehtimalı 95-96% təşkil edir, bunun əksi olaraq 2 doza peyvənd alanlarda orqanizmdə yaranmış anticişimlər uzun müddət virusa qarşı qoruyuculuğu təmin edir. Azərbaycanda tətbiq olunan və Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən ölkəmizə gətirilən 3 komponentli "QPM" vaksini qızılca ilə yanaşı, parotit və məxmərək kimi virus mənşəli xəstəliklərə qarşı olan bir peyvənddir".

Həkim, qızılcanın fəsadları barədə məlumat verib: "Virus tənəffüs yollarını və mədə-bağırsaq traktını zədələdiyi üçün fəsadlar bu sistemlə

daxil olan orqanlarda özünü büruzə verə bilər. Belə ki, seroz meningit, meninqoensefalit, sinusit, laringit, traxeobronxit, otit, yevstaxit, pnevmoniya və s. ağırlaşmaların yaranmasında ikincil bakterial infeksiyanın qoşulması da öz rolunu göstərir. Bu fəsadların rast gəlmə faizi risk qrupuna aid olan şəxslərdə xüsusilə yüksəkdir. Özünüzdə və ya yaxınlarınızda xəstəliyin hər hansı bir simptomlarını müşahidə etdiyiniz təqdirdə, digərlərindən təcrid olunmaq, gigiyena qaydalarına, düzgün qidalanmaya, yataq rejiminə riayət etmək və həkim nəzarəti altında olmaq tövsiyə edilir. Qızılca xəstəsi ilə təmasda olduqda isə, 72 saat ərzində peyvənd və ya təmasın 5-ci günündən gec olmayaraq insan immunoqlobulinin yeridilməsi məsləhət olunur. Qeyd edim ki, qızılca peyvəndlə qarşısı alına bilən yoluxucu xəstəliklərdən biridir. Aktiv immunizasiya yolu ilə bu xəstəlikdən, eləcə də

onun fəsadlarından qorunmaq mümkündür.

Pediatri Ayten İsmayılzadə isə deyib ki, uşaq vaxtı olunan peyvənd insanı ömürlük qoruyur: "Uşaq vaxtı edilən peyvəndin davamlılığını analiz verməklə yoxlaya bilmək olar. Anti Measles İgG testi verməklə qanda qızılcaya qarşı immunitetin necə vəziyyətdə olduğunu bilə bilərsiniz. Mən özüm bu günlərdə yoxladım, və nəticə qənaətbəxş oldu. Bəzən sual verirlər, uşaqda səpkilər, hərərət var. Biri deyir qızılca dırsa, biri deyir skarlatina. Necə fərqləndirək? Qızılca uşaq çox hal-sız olur. Skarlatina o qədər deyil. Qızılca öskürək olur. Skarlatina boğaz ağrısı. Qızılca səpkilər üzəndən başlayır, skarlatina yanaqlar qızarır. Qızılca yumşaq damaqda tək - tək qansızma kimi səpkilər olur, skarlatina isə boğaz sanki yanır. Qızılca gözə qızarır, skarlatina dil qırmızı olur. Qızılca səp-

kilər getdikcə qəhvəyləşir, skarlatina isə olmamış kimi keçir. Qızılca dəri fonu çəhrayı olur, skarlatina isə səpkilər ağ dəri fonunda olur. Skarlatina mikrob xəstəliyidir və bu haqda aşağı postlarımda geniş var. Dəqiq diaqnoz üçün evə laborator xidmət çağırıb boğazdan yaxma ilə Strep A Antigen - testini verə bilərsiniz".

Qeyd edək ki, Dövlət Statistika Komitəsindən bildirilib ki, qızılca əleyhinə vaksinin birinci və ikinci dozası vurulan uşaqların sayı illər üzrə aşağıdakı kimi olub: 2020-ci ildə, birinci doza: 109 min, ikinci doza: 125.5 min. 2021-ci ildə birinci doza: 122.3 min, ikinci doza: 134.8 min. 2022-ci ildə birinci doza: 95.6 min, ikinci doza: 120 min. Beləliklə, 2020-2021-ci illərdə təxminən 327 min uşağa I doza, 380 min uşağa isə II doza peyvənd vurulub.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Məsəvat"

Peyvəndlə bağlı valideynlərə xəbərdarlıq

Qızılca yoluxanlar arasında ən həssas kontingent məktəbəqədər və məktəb yaşlı uşaqlardır. Xəstəliyin törədiciyi müəhdə davamsız olduğuna baxmayaraq (təqribən 2 saat ərzində məhv olur), yoluxma hava-damcı yolu ilə baş verir.

Məsəvat.com xəbər verir ki, bunu Səhiyyə Nazirliyi V.Y.Axundov adına Elmi-Tədqiqat Tibbi Profilaktika İnstitutunun infeksiyoz Afət Əkbərova bildirib. Onun sözlərinə görə, xəstəliyi keçirməyən və peyvənd olunmayan şəxslərin qızılca yoluxma ehtimalı 95-96% təşkil edir, bunun əksi olaraq 2 doza peyvənd alanlarda orqanizmdə yaranmış anticişimlər uzun müddət virusa qarşı qoruyuculuğu təmin edir:

"Azərbaycanda tətbiq olunan və Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən ölkəmizə gətirilən 3 komponentli "QPM" vaksini qızılca ilə yanaşı, parotit və məxmərək kimi virus mənşəli xəstəliklərə qarşı olan bir peyvənddir. Təəssüf ki, bəzi valideynlərin müxtəlif səbəblərdən immunlaşmadan imtina etməsi halları qızılca xəstəliyinin artmasına gətirib çıxarır. Xəstəlik özünü büruzə verməmişdən öncə xəstə infeksiya (gizli) dövr keçirir. Bu dövr 6-17 gün çəkə bilər. Başlanğıcda xəstədə qripə oxşar əlamətlər, yeni halsızlıq, iştahasızlıq, uşaqlarda çəki itkisi, alt göz qapağının şişkinliyi, gözün selikli qişasının hiperemiyası, zökəm, bədən temperaturunun 37,2-37,5 dərəcəyə kimi yüksəlməsi müşahidə olunur. Məhz bu zaman qızılca xas spesifik əlamət olan yanağın selikli qişasında "koplik ləkələri" adlanan səpgiləri görünür.

Təzliklə xəstənin hərərət 39-40 dərəcəyə kimi yüksəlir, kəskin baş ağrıları, səsin kobudlaşması, işıqdan qorxma,

quru öskürək başlayır. Ardıcıl olaraq yayılan, öncə qulaqların arxasında, burunun üstündə, sonra isə tədricən bütün üz, boyun derisini, gövdə, qollar və ayaqları tamamilə örtən səpgilər əmələ gəlir. Sağalma başlayanda səpgilər həmin ardıcılıqla solur, piqmentləşir və bəzən yerlərində köpəkvəri qabıqlanma olur.

Xəstə insan onunla təmasda olanlar üçün kataral (qripə bənzər simptomlar olan) dövrün sonunda və səpgilərin görüldüyü ilk günlər yoluxucudur. Bu, həmin dövrdə virusun qanda maksimal konsentrasiyası ilə əlaqədardır.

Səpgilərin üçüncü günündən virusun miqdarı azalır. Yoluxuculuq qabiliyyəti aşağı düşdüüyü andan qanda anticişimlər əmələ gəlməyə başlayır, nəticədə xəstəlik keçirən insanlarda bütün həyatı boyu davam edəcək immunitet yaranır. Beləliklə də təkrar yolux-

ma halları cəmi 0,5 - 1,0% təşkil edə bilər".

Həkim deyib ki, virus tənəffüs yollarını və mədə-bağırsaq traktını zədələdiyi üçün fəsadlar bu sistemlərdə daxil olan orqanlarda özünü büruzə verə bilər:

"Belə ki, seroz meningit, meninqoensefalit, sinusit, laringit, traxeobronxit, otit, yevstaxit, pnevmoniya və s. ağırlaşmaların yaranmasında ikincil bakterial infeksiyanın qoşulması da öz rolunu göstərir. Bu fəsadların rast gəlmə faizi risk qrupuna aid olan şəxslərdə xüsusilə yüksəkdir.

Özünüzdə və ya yaxınlarınızda xəstəliyin hər hansı bir simptomlarını müşahidə etdiyiniz təqdirdə, digərlərindən təcrid olunmaq, gigiyena qay-

dalarına, düzgün qidalanmaya, yataq rejiminə riayət etmək və həkim nəzarəti altında olmaq tövsiyə edilir. Qızılca xəstəsi ilə təmasda olduqda isə, 72 saat ərzində peyvənd və ya təmasın 5-ci günündən gec olmayaraq insan immunoqlobulinin yeridilməsi məsləhət olunur.

Qeyd edim ki, qızılca peyvəndlə qarşısı alına bilən yoluxucu xəstəliklərdən biridir. Aktiv immunizasiya yolu ilə bu xəstəlikdən, eləcə də onun fəsadlarından qorunmaq mümkündür.

Ölkəmizə Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən UNICEF xətti ilə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının tövsiyə etdiyi vaksinlər gətirilir. Bir daha valideynlərin nəzərinə çatdırmaq istəyirəm ki, obyektiv əks göstəriş ol-

madan ölkədə mövcud olan peyvəndlər təqvimindən yayınma hallarına yol verməsinlər. Bu təqvimə əsasən, 1 və 6 yaşlarında olan bütün uşaqlar 2 dəfə qızılca, epidemik parotit və ya məxmərək infeksiyalarına qarşı vaksinasia olunmalıdır. Peyvəndin 1-ci dozasını vaxtında almayan uşaqlar tez bir zamanda vaksinasia olunmalı, 6 yaşına çatdıqda isə peyvəndin 2-ci dozası vurulmalıdır. Hər hansı səbəbdən peyvəndin 2-ci dozasını vaxtında almayan 10 yaşa qədər uşaqlar təcili olaraq bu dozaları almalıdırlar. Peyvəndin hər iki dozasını vaxtında almayan 10 yaşa qədər uşaqlar isə minimum 4 həftə intervalla peyvəndin 1-ci və 2-ci dozasını almalıdırlar".

ABŞ-in Ukrayna-ya keyfiyyətli hərbi və maliyyə dəstəyi Konqresdəki respublikaçıların iradəsinə asılı olaraq qalır. Faktiki dünyaya meydan oxuyan Rusiyaya qarşı iki ilə yaxındır ki, ölüm-dirim savaşı verən bir ölkəni Amerikanın yarı yolda buraxmaq istədiyi barədə fikirlər bu fonda əməllə cəddiləşib.

Ukrayna üçün "B planı", üstəgəl partizan hərəkəti...

2024 kimin ili olacaq; ekspert iddia edir ki, Zelenski seçkidə qalib gələ bilməyəcək, onu yola salacaqlar

Artıq məlumdur ki, Prezident Vladimir Zelenskinin amerikalı konqresmenlər və senatorlarla görüşü, o cümlədən Ağ Evdə Co Baydenlə danışıqları Ukraynaya əlavə hərbi yardımın ayrılması məsələsində sığıraya gətirməyib. Senatorların mövqeyi Ukrayna prezidentinin bu ilin sentyabrındakı səfəri zamanından daha sərt olub. Ancaq məsələ ondadır ki, yardım dayanarsa, zərbə alan ilk növbədə Vaşinqtonun dünyadakı strateji maraqları və nüfuzu olacaq. Çünki o halda Putin böyük ölçüdə işğalla bağlı hədəflərinə çatacaq və özünün növbəti şıkarı haqda düşünəcək. Demək, qınaq hədəfi ən əvvəl respublikaçıların özləri olacaqlar. Odur ki, bu intriqanın nə qədər sürəcəyi çox maraqlıdır. Belə görünür, Zelenskinin təzəcə başa çatan ABŞ səfəri də vəziyyətə aydınlıq gətirə bilməyib. 2024-cü il isə Rusiya və ABŞ-da, həmçinin istisna deyil ki, Ukraynada seçki ilidir. Sözsüz ki, Ukrayna amili seçkilərin nəticələrinə öz möhürünü basacaq. Xüsusən də, Birləşmiş Ştatlarda. Bəs ABŞ superdövlət olaraq vəziyyətdən necə çıxacaq? 2024-cü il kimin ili olacaq - Baydenin, Putinin, yoxsa Zelenskinin?

İndi bir çoxları Ukrayna üçün hansısa "B planı"ndan da danışmağa başlayıb. Bu plan Kiyevə nə vəd edir? Tutaq ki, Avropa (Birliyi) Ukraynaya yardım məsələsində ABŞ-ı əvəzləyə bilərmi? Zelenski Konqresdə son çıxışı zamanı deyib ki, ABŞ və AB-nin maliyyə və hərbi yardımını dayandırılırsa, Ukrayna 45 yaşdan yuxarı kişiləri orduya çağırmaqla və partizan müharibəsinə keçməli olacaq. Respublikaçı senator Ron Consonun sözlərinə görə, Ukrayna prezidenti resurs çatışmazlığı səbəbindən Kiyevin işğalçı qüvvələrə qarşı üsyançılardan istifadə edərək qeyri-ənənəvi taktikaya keçmək məcburiyyətində qalacağına ehtimal vurub. Conson bunu ABŞ-ın bir vaxt işğal etdiyi Əfqanıstan və İraqda baş verənlərlə müqayisə edib. Klassik partizan müharibəsi mümkünmü? Hərçənd bu da faktıdır ki, 2-ci Dünya müharibəsi zamanı ən güclü partizan hərəkəti məhz Ukraynada olub. Bu arada rusiyalı politoloq Stanislav Belkovski Putinin qəfil sülh danışıqlarından danışmağa başlamasının səbəbini açıqlayıb. Onun fikrincə, atəşkəsə nail olmaq Moskvadan ötrü faydalıdır.

Üstəlik, atəşkəs işğalın ikinci ildönümü olan 24 fevral 2024-cü il tarixi ilə Rusiyada martda keçiriləcək prezident seçkiləri arasında baş verməlidir. "Nüfuzlu fiqurlar var, məsələ, Təhlükəsizlik Şurasının katibi Patruşev yaya qədər müharibəni hazırkı formatda davam etdirmək üçün resursların tükənəcəyinə inanır", - deyir o qeyd edib. ABŞ kəşfiyyatının məxfiliyi ləğv edilmiş hesabatında isə deyilir ki, Ukraynadakı müharibə Rusiyaya 315 min əsgərin ölümü və yaralanmasına baş gəlib. Bu, Ukraynaya təcavüz ərəfəsi onun malik olduğu şəxsi heyətin demək olar ki, 80%-i deməkdir. Hesabatda həmçinin qeyd olunur ki, Rusiyanın şəxsi heyəti və zirehli texnika itkiləri onun hərbi modernləşdirilməsini 18 il geri atıb.

BAXCP sədrinin müavini, politoloq Niyaməddin Ordunxanlı qeyd etdi ki, Ukraynanın Rusiya müharibəsində qalib gəlməsini gözləmək doğru deyil: "Birincisi, Rusiya müqayisə olunmaz dərəcədə Ukraynadan çox-çox güclüdür. Rusiya dünyanın hərbi baxımdan ən güclü ikinci ölkəsidir. Böyük hərbi sənayeye malikdir. İkincisi də ABŞ Ukraynaya böyük hərbi dəstək vermir. Amerika Ukraynayı aldatdı. Öz məqsədinə çatmaq üçün Ukraynayı bu müharibəyə cəlb etdi. ABŞ Ukraynaya ən müasir raket və hərbi texnikanı vermədi. Sə-

bəbi də aydındır. Ukrayna Rusiya qarşısında güzəştə getsin. Qərb bu gün Zelenskinin hakimiyyətdə qalmasını artıq istəmir. Müharibənin ilk günlərindən onu məcbur edirdi ki, Ukraynayı tərk etsin və müharibə Rusiyanın xeyrinə həll olunsun. Böyük ehtimal olunur ki, 2024-cü ildə Zelenski seçkidə qalib gələ bilməyəcək, onu yola salacaqlar. ABŞ superdövlət olaraq hər zaman öz iqtisadi maraqlarını təmin edir. İki slavyan xalqı bir-birinə düşmən etdi. Artıq hər iki tərəfdən yarım milyon insan həyatını itirib. Millyardlarla dollar ziyan deyib. Rusiya sanksiya altına alınıb. Partizan müharibəsi Ukraynaya heç bir uğur gətirməyəcək. ABŞ öz müttəfiqlərini sona qədər müdafiə etmir. Əfqanıstanda ABŞ öz adamlarını təyyarəyə belə götürmədi. TALİBAN-çılara buraxıb qaçdı. Rusiya Ukraynayı güzəştlərə məcbur edib, sülh sazişi imzalayacaq və bu, Ukraynanın böyük itkisi səbəbindən baş tutacaq. 200 milyona yaxın əhalisi olan Rusiyanın müharibədə 300 min itki vermesinin şəxsi heyətinin 80% olması qeyri-mümkündür. Ancaq bu müharibədə Rusiyanın da ziyan çəkməsi həqiqətdir. Müharibənin bir qalibi var, o da Amerikadır".

Siyasi analitik Asif Nərimanlı hesab edir ki, Ukrayna cəbhəsində baş verənlər müharibənin başladığı ilk günləri xatırladır. Qərb ölkələri

Ukraynayı faktiki təslim etmişdilər, rus ordusu irəlilədiyi vaxt qərblə siyasətçilər dəstək məsələsi üzərində uzun müzakirələr aparırdı. Həmin vaxt Ukraynayı xilas edən, Rusiyaya qarşı uzunmüddətli müqaviməti hazırlayan ölkə Böyük Britaniya oldu. Britaniyanın həmin vaxtki baş naziri Boris Conson Avropanı Ukrayna məsələsində birləşdirə bildi, hətta İstanbulda Rusiyanın xeyrinə olan razılaşmaya da imza vermədi. Fikrimcə, ABŞ-dan faktiki əliboş qayıdan Zelenski yenə Britaniyanın onları xilas edə biləcəyini düşünür, bunun baş verəcəyi, yaxud ingilislərin vəziyyəti dəyişə biləcəyi də istisna edilməməlidir. Lakin müharibənin ilk günlərindən fərqli olaraq geosiyasi situasiya fərqlidir. Fikrimcə, ABŞ Ukrayna müharibəsindən istədiyini qazanıb, xüsusilə Qərb cəbhəsini NATO çetiri altında yenidən birləşdirməklə. Bu baxımdan, Ukrayna müharibəsinin başa çatması, danışıqlar masasının qurulmasını istəyirlər. Ukraynaya yardımın verilməməsi ABŞ-da daxili qarşıdurmanın nəticəsi kimi görünərsə də, Kiyevi danışıqlar masasına əyləşməyə razı salmaq məqsədi daşdığı istisna deyil. Ukrayna daxilində Zelenskiyə qarşı müqavimətin artması da bundan qaynaqlanır. Təbii ki, belə bir danışıqlarda Rusiyanın istekləri tam olmasa da, qəbul

ediləcək. Ən azı işğal etdikləri ərazilər üzərində nəzarəti de-fakto tanınacaq, münafişə dondurulmuş mərhələyə keçəcək. Bunun qazanan tərəfi Putin olacaq. Bu baxımdan, 2024-cü ilin Putinin ili olacağı ehtimalı daha çoxdur".

Beynəlxalq Münasibətlər və Diplomatiya Araşdırmaları Mərkəzinin eksperti Kənan Novruzov bildirdi ki, Ukraynanın taleyi ABŞ-ı maraqlandırır: "Ukrayna Prezidenti Zelenski Vaşinqtonda amerikalı həmkarı Cozef Baydenlə keçirilən mətbuat konfransı zamanı nəticəyə ümid etdiyini bildirdi. Zelenski həm Ağ Evdən, həm də ABŞ konqresindən dəstəyi hiss etdiyini söyləyib: "Amma biz sözlərə deyil, nəticəyə ümid edirik. Bilirik ki, söz varsa, nəticə də var".

Məlum olduğu kimi, Zelenski dekabrın 12-də Vaşinqtonda Baydenlə görüşüb. ABŞ lideri Ukraynaya 200 milyon dollarlıq yardım paketini açıqlayıb. Daha sonra ABŞ dövlət katibi Antoni Blinken bildirib ki, paketə raket sistemləri, hava hücumundan müdafiə sistemləri və artilleriya mərmiləri üçün sursat daxildir.

Hazırda Ağ Ev və Senat arasında Ukraynaya yeni yardım paketlərinin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı müzakirələr gedir. ABŞ hökuməti bunun üçün ayrılan pulun tükəndiyini dəfələrlə bəyan edib.

Liderlərin açıqlamalarına əsasən Zelenskinin ABŞ-a səfərinin uğurla keçdiyini düşünə bilərik. Hərçənd "pərdə-arkasında" nələrin müzakirə olunduğunu bilmirik. Səslənən bəyanatların isə sadəcə ictimai rəyə hesablanması ehtimalını istisna edə bilmərik.

Maraqlıdır ki, Zelenski konkret olaraq hansı nəticəyə ümid etdiyini açıqlamayıb. Rəsmi Kiyev üçün nəticə nədir? Krım da daxil olmaqla ərazi bütövlüyünü tam təmin etmək, yoxsa ərazi güzəştinə gedərək müharibəni bitirmək? Əsas məsələ məhz budur. İkinci bir tərəfdən Zelenskinin açıqlamasından aydın hiss olunur ki, ABŞ-ın verdiyi vədlər Ukraynayı qane etmir. Kiyevə söz yox, nəticə lazımdır. Ukrayna lideri məhz buna işarə vurub. Görünür, ABŞ-ın sözləri əməllərindən daha çoxdur. Bu isə Ukraynanın üreyincə deyil. Diqqətçəkən başqa bir məqam ondan ibarətdir ki, xüsusilə son vaxtlar Ukrayna ordusunun baş komandanı Valeri Zalujni, Ukrayna Prezident ofisinin rəhbəri Andrey Yermak, müşaviri Mixaylo Podolyak, Təhlükəsizlik və Müdafiə Şurasının katibi Olexsiy Danilov və digərləri Qərb və ABŞ-la bağlı tənqidi fikirlər səsləndirirlər. Onlar yardımın azalmasından narazılıqlarını bildirirlər. Zelenski isə hələ ki, daha təmkinli davranır. Əlbəttə, ölkə lideri olduğuna görə onun belə davranması başa düşüləndir. Amma ABŞ-ın ritorikasının Ukrayna daxilindəki gərginlik yaratması da mümkündür. ABŞ-ın bundan sonrakı ritorikasının necə davam edəcəyini proqnozlaşdırmaq çətindir. Amma, deyərsən, "oyun qaydaları dəyişir". Zelenski isə çətin qalib ola...

Bütün hallarda Ukraynanın taleyi ABŞ-ı maraqlandırır. Rəsmi Vaşinqton öz strateji hədəflərinə uyğun davranır. ABŞ Rusiyanı getdikcə tükəndirir. Amma bu, Ukraynanın qurban verilməsi fonunda baş verir. Gələcəkdə Ukraynanın parçalanması mümkündür. Ola bilsin, Rusiya işğal etdiyi əraziləri öz tərkibinə qatacaq. Rəsmi Kiyev isə qalan torpaqları ilə NATO üzvü olacaq".

□ Cavanşir ABBASLI,
"Yeni Müsavat"

“Ötən ildən başlayaraq Ermənistanda sürətlənən iqtisadi artım dinamikası bu il də davam edir” kimi bir iddia var. Ermənistan Mərkəzi Bankı bu il ölkə üzrə iqtisadi artım proqnozunu 8,3 faizə qədər yaxşılaşdırıb. Qurumun sədri Martin Qalstyan bu barədə məlumatı iki gün əvvəl keçirdiyi mətbuat konfransında açıqlayıb. Bildirib ki, Mərkəzi Bank həmçinin ölkənin 2024-cü il üçün iqtisadi artım proqnozunu 5,6 faizdən 6,1 faizə qədər yaxşılaşdırıb.

Oktyabrın sonunda Mərkəzi Bank 2023-cü ildə Ermənistan iqtisadiyyatının 7,2 faiz artacağını proqnozlaşdırmışdı. Ermənistanın 2023 və 2024-cü illər üçün büdcəsində isə ÜDM-in 7 faiz artımı nəzərdə tutulur. Beynəlxalq Valyuta Fondu 2023-cü ildə Ermənistanda iqtisadi artımı 7 faiz, 2024-cü ildə 5 faiz, Dünya Bankı müvafiq olaraq 6,6 faiz və 4,1 faiz proqnozlaşdırır.

Martin Qalstyan onu da bildirib ki, Ermənistanda iqtisadi artım sırf Rusiya ilə bağlıdır. Artıq ikinci ildir ki, Rusiyadan vətəndaşların və biznesin Ermənistanı davamlı axını qeydə alınır. Ölkənin iqtisadiyyat naziri Vahan Kerobyannın sözlərinə görə, təkcə 2022-ci ildə Ermənistan təxminən 110 min rus qəbul edib. Onların çoxu IT və xidmət sektorunda çalışan fiziki şəxslərdir.

Ermənistan Mərkəzi Bankının məlumatları İctimai və Mülki Təşəbbüslərə Dəstək Mərkəzinin (CPOGI) analitik hesabatının nəticələrini təsdiqləyir. Hesabatda bildirilir ki, Ermənistandakı rus köçkünləri çılğınlaqla mal və xidmətləri istehlak edirlər. Bu, Ermənistan iqtisadiyyatının iki əsas sektoruna - xidmət sektoruna və perəkəndə satışa irihəcmli gəlir getirir.

Lakin son aylarda Rusiya ilə Ermənistan arasında münasibətlərin soyuqlaşması fonunda bir sıra göstəricilərdə azalma qeydə alınmaqdadır. Belə ki, oktyabrda Rusiyadan Ermənistanı pul köçürmələrində ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə təxminən 40 faiz azalma müşahidə olunub. Martin Qalstyanın dediyinə görə, ölkədən köçənlərin axını və ya axınının dinamikası necədir, bunu dolayı əlamətlə - pul köçürmələrinin axını ilə qiymətləndirmək olar. Ümumilikdə, yanvar-oktyabr aylarında Ermənistan pul köçürmələri 2020-22-ci ilin yanvar-oktyabr ayları ilə müqayisədə təxminən 20 faiz artıb: “Amma oktyabrı ayrıca götürsək və 2022-ci ilin oktyabrı ilə müqayisə etsək, görürük ki, ruslardan (Ermənistan Respublikasının qeyri-rezidentləri) Ermənistan pul köçürmələri baxımından təxminən 40 faiz azalma var”.

“Ermənistanda 0 inflyasiya, 8,3 faizlik iqtisadi artım” iddiası - gerçəklik, yoxsa...

Yerli və xarici ekspertlər bunu dayanıqlı olmayan tendensiya kimi qiymətləndirirlər

Qeyd edək ki, oxşar mənzərə turizmdə də müşahidə olunur: yanvar-noyabr aylarında (2022-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə) turist axınında 40 faizdən çox artım müşahidə olunsada, təkcə noyabrda (2022-ci ilin noyabr ayı ilə müqayisədə) artım yalnız 4 faizdir. Bu isə o deməkdir ki, turist axınının artımı xeyli səngiyib.

Ermənistanda qeydə alınan iqtisadi artımda Rusiyanın payının nə qədər olduğunu kiçik bir araşdırma ilə sübut etmək mümkündür. Belə ki, 2022-ci ildə Ermənistanın ÜDM-i əhəmiyyətli dərəcədə artaraq 19,50 milyard dollar təşkil edib. Bu isə 12,9 faizlik artım deməkdir. Rusiyanın Ukraynaya təcavüzü başlayandan sonra Ermənistan Mərkəzi Bankı ÜDM-in artımının 5 faiz olacağını gözləyirdi, hətta sonra “Rusiya iqtisadiyyatı ilə əlaqələr” səbəbiylə proqnozunu 1,6 faizə endirmişdi.

Ermənistanın 2022-ci il büdcəsində artım 7 faiz, inflyasiya 4 faiz səviyyəsində proqnozlaşdırılmışdı.

Ermənistan ÜDM-in strukturuna nəzər saldıqda, görünür ki, 2022-ci ildə əlavə dəyərin artımını demək olar ki, bütünlüklə 6 sahə - maliyyə, ticarət, rabitə və texnologiya, istehsal, nəqliyyat və tikinti təmin edib. Eyni zamanda bu sektorlar da bir-biri ilə

bağlıdır. Məsələn, ticarətin ümumi həcmi 17 faiz, o cümlədən perəkəndə ticarət 2,6 faiz, topdansa ticarət (turizm, nəqliyyat və xarici ticarətlə bağlı) 26,6 faiz, avtomobil ticarəti isə 1,5 dəfə artıb. Daşınmaz əmlak əməliyyatları tikintini müəyyən bir geriləmə ilə izləyir, lakin eyni tendensiyanı əks etdirir. IT sektoru, eləcə də bank sektoru xarici bazara əsaslanan artımın böyük hissəsini yaradıb.

İki hassas sektorda - səhiyyə/sosial təminat və kənd təsərrüfatında isə azalma müşahidə edilib ki, bu da ÜDM artımının mütləq həyat səviyyəsinin yüksəlməsinə çevrilmədiyini göstərir. Buna onu da əlavə edə bilərik ki, inflyasiya 8,6 faiz olduğu halda dollarda qiymətlər 25,5 faiz, avroda isə 40,5 faiz artıb ki, bu da xarici valyutada gəlir əldə edənlərin yaşayış dəyərinin kəskin yüksəlməsi deməkdir. Bu təbəqəyə ilk növbədə IT sektoru təmsilçiləri, xaricdəki qohumlardan transfert alanlar, eləcə də imiqrantlar və turistlər daxildir ki, bu da ümumilikdə Ermənistan əhalisinin təxminən 15 faizini təşkil edir.

2022-ci ildə Ermənistan maliyyə və sığorta fəaliyyəti sahəsində əlavə dəyər 47 faiz artıb. Bu sahədə xidmətlərin dəyəri 49 faiz artaraq 776,5 milyard dram və ya 1 milyard 775 milyon dollara

çatıb. Bu məbləğin 80 faizi bankların payına düşüb və nəzərə alsaq ki, sektorun dövrüdəki artım dram artımı ilə üst-üstə düşüb, o zaman sektorun aylıq hesablanan real dövrüdə 2 milyard dollara yaxınlaşacaq. Bir il ərzində bank sektorunun dövrüdə 67,7 faiz, xalis nominal mənfəəti 3 dəfə artıb. Bu artım da bilavasitə Ermənistan Rusiyadan axın, pulköçürmələrinin artması, nəhayət, əsasən Rusiyaya ixrac dayanan ticarətin kəskin artımı ilə bağlıdır.

Ermənistanın xarici ticarətindəki dəyişiklikdən çox yazılıb. 2022-ci ildə nominal ifadədə malların ixracı 78 faiz artaraq 5,36 milyard dollara, malların idxalı isə 63,5 faiz artaraq 8,77 milyard dollara çatıb. Xarici ticarət saldosu mənfi qalıb və 2,35 milyard dollardan 3,4 milyard dollara yüksəlib. Mənfi saldonu Rusiyadan pulköçürmələri xeyli dərəcədə kompensasiya edib. Nəzərə alsaq ki, 2022-ci ildə Ermənistan sənayesi cəmi 7,3 faiz artıb, kənd təsərrüfatı isə 0,7 faiz azalıb, daxili resurslar hesabına ixracın belə əhəmiyyətli artımının mümkün olmadığını rahatlıqla demək olar. Bu şəraitdə hətta valyuta məzənnəsinin dəyişməsi və inflyasiya belə ixracın fiziki ifadədə 56 faiz, idxalın isə 33 faiz artımını təmin edə bilməz.

İxracın artımının yarısı Rusiyanın payına düşüb və üçüncü ölkələrdə istehsal olunan malların təkrar ixracını təmsil edir. Bu artımın Ermənistan daxilində hasilatla demək olar ki, heç bir əlaqəsi yoxdur.

Bu ilin ötən dövründə də Ermənistanda iqtisadi artım sürəti kifayət qədər yüksəkdir. Belə ki, 2023-cü ilin ilk üç rübündə ölkə ÜDM-i 6 trilyon 506 milyard dram (indiki məzənə ilə 16 milyard 185 milyon dollar) təşkil edib. Bu isə 2022-ci ilin ilk üç rübü ilə müqayisədə 9,8% faiz (inflyasiya nəzərə alınmadan nominal ifadədə - 12,9 faiz) artım deməkdir.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, eyni dövrdə (2023-cü ilin yanvar-sentyabr ayları) iqtisadi aktivlik göstəricisi 9,7 faiz artıb. Bu göstərici ÜDM-ə yaxındır və yalnız dolayı vergiləri (ƏDV və aksiz vergisi), həmçinin bank və digər maliyyə xidmətlərini nəzərə almır.

İk 3 rübə ən çox artım otellər və restoranlar, həmçinin istirahət və əyləncə sahələrindədir. Onlardan birincisinin dövrüdə (vergilər istisna olmaqla) təqribən 160 milyard dram, ikincinin dövrüdəsi 200 milyarddan bir qədər çox olub. Bu isə o deməkdir ki, xidmət sektorunun dövrüdəsi illik ifadədə 13,4 faiz artıb. Belə artımda adları çəkilən sahələrdəki yüksək inflyasiya da mühüm rol oynayır.

Doqquz ayda Ermənistanın kənd təsərrüfatı məhsulu istehsalında azalma qeydə alınıb - təxminən 10 faiz.

Mədənçixarma sənayesində istehsal 256 milyard dramdan 214 milyard drama (təxminən 530 milyon dollar) qədər azalıb. Əsas səbəb dünyada misin qiymətinin aşağı düşməsindən sonra mədənlərdə mis filizi hasilatının azalmasıdır (13 faizdən bir qədər çox). 2022-ci ilin ilk aylarında onlar bir ton üçün 9,5 min dollar və yuxarı təşkil etdiyi halda, son bir neçə ayda təxminən 8 - 8,5 min dollara qədər ucuzlaşıb. Tikintidə fəallığın artmasına baxmayaraq, ilin əvvəlindən tikinti materiallarının istehsalı da azalıb.

Rüblük dinamika keçən ilin sonunda sənaye məhsulunun həcmi sürətlənərsə də, 2023-cü ilin əvvəlindən aşağı düşüb və hətta 2023-cü ilin üçüncü rübündə hətta 2022-ci ilin eyni dövrü üçün səviyyəyə çatmayıb.

Beləliklə, Ermənistanda qeydə alınan iqtisadi artım iqtisadiyyatın mühüm sahələrindəki istehsalın artımından deyil, daha çox xarici faktorlara bağlı sahələrdən qaynaqlanır. Buna görə də yerli və xarici ekspertlər onu dayanıqlı olmayan tendensiya kimi qiymətləndirirlər.

Onu da qeyd edək ki, Qərb Rusiyaya reixracın qarşısını almaq üçün tədbirləri kəskinləşdirir. Eyni zamanda G7 və Avropa İttifaqı tərəfindən yanvarın 1-dən etibarən Rusiyadan alman idxalına qadağa qoyulub. Bu isə Ermənistanın idxal-ixrac, həmçinin emal sektorundakı böyük payı olan alman biznesinin ciddi şəkildə məhdudlaşmasına gətirib çıxaracaq faktordur. Nəhayət, Rusiya ilə yollarını ayırmaq niyyətində olan Ermənistanın bu ölkə ilə qarşılıqlı ticarətinin həcmində son aylarda müşahidə olunan azalmanın növbəti dövrdə daha da sürətlənməsi gözlənilir. Bu da ölkənin iqtisadi göstəricilərinə ötən ildən qeydə alınan yaxşılaşmanın əks proseslə əvəz olunmasına gətirib çıxaracaq.

MUSAVAT

Son səhifə

N 227 (8363) 16 dekabr 2023

Koronavirusun insan orqanizmində gizli hissəcikləri aşkar edilib

Hindistanlı alimlər insan orqanizmində SARS-CoV-2 koronavirusunun gizli hissəciklərini aşkar ediblər. Bu barədə Nyu-Delhi Qaraciyər və Öd Yolları Tədqiqatları İnstitutundan bildirilib. Alimlər hüceyrədən-kənar vezikulları (hüceyrələr tərəfindən ifraz olunan kiçik hissəcikləri) tədqiq ediblər və orada SARS-CoV-2 RNT molekulalarını, onun genetik materialını tapıblar.

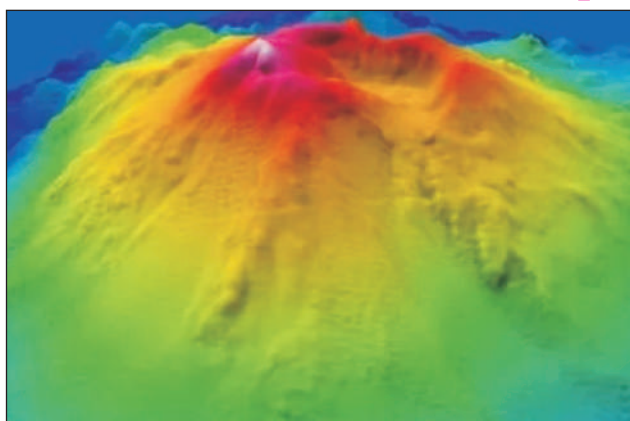
Halbuki koronavirus üçün standart test üsulları mənfəi nəticə göstərmişdi. Laboratoriya şəraitində yoluxmuş hüceyrədən-kənar vezikullar, virusu yoluxmamış hüceyrələrə ötürmək qabiliyyətini nümayiş etdirib. "Bu kəşf COVID-19 infeksiyalarını daha effektiv aşkar və müalicə etmək qabiliyyətimizdə inqilabi dəyişiklik edə bilər", - deyir tədqiqat layihəsinin rəhbəri Sukriti Baweca bildirib.

Daim xəstələncəyi qorxusu ilə yaşayanlar daha tez ölürlər

Əsasən "Xəstəlik xəstəliyi" kimi tanınan hipoxondriya diaqnozu qoyulan insanlar digərələrindən daha tez ölürlər. Bu nəticəyə İsveçdə aparılan araşdırma nəticəsində gəlinib. "JAMA Psychiatry" jurnalında dərc olunan araşdırmada hipoxondriya diaqnozu qoyulan 4 min 129 nəfər və bu xəstəliyi olmayan 41 min 290 nəfərlə bağlı məlumatlar araşdırılıb. Bu kontekstdə "xəstəlik xəstəsi" olan insanların həm təbii, həm də qeyri-təbii səbəblərdən daha tez dünyasını dəyişdiyi müəyyən edilib.

Araşdırma ilə bağlı açıqlama verən ABŞ-nin Nyu-York şəhərindəki Montefiore Tibb Mərkəzinin həkimi Conatan E.Alpert bir çox insana yüngül hipoxondriya diaqnozu qoyula biləcəyini bildirib. Onun sözlərinə görə, bezi insanlar ciddi xəstəliyə tutulmaq üçün davamlı narahatlıq və kəder içində yaşayırlar. Araşdırmanın baş müəllifi, İsveçdəki Karolinska İnstitutundan olan David Mataiş-Kols araşdırma zamanı minlərlə insanın 24 illik məlumatlarını təhlil etdiklərini qeyd edib. Mataiş-Kolsun sözlərinə görə, əvvəlki araşdırmalar bu xəstəliyə malik insanlarda intihar riskinin daha az ola biləcəyini ortaya qoysa da, bu araşdırmada hipoxondriya diaqnozu təyin edilən insanlarda intihar nisbətinin digər insanlara nisbətən 4 dəfə daha çox olduğu müşahidə edilib.

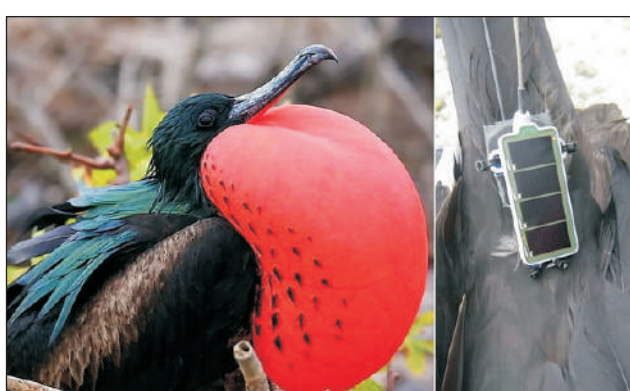
İllərdir Yaponiyanın silkələnməsinə səbəb olan mənbə tapıldı

Daiçi-Kaşima sualtı dağı kimi tanınan sönmüş sualtı vulkan Yaponiyanın şərqi sahillərindən təxminən 40 kilometr aralıda Sakit okean tektonik plitəsində yerləşir. Üç tektonik plitə məhz burada kəsişir: şərqdə Sakit okean plitəsi, cənubda Filippin plitəsi və hər ikisinin qaçılmaz şəkildə altına sürüşdükləri Oxtot dənizi plitəsi.

Yeni araşdırmada alimlər bu plitələrdə 40 ildir Yaponiyanı silkeləyən mənbə aşkar ediblər - 7 bal gücündə zəlzələlərin səbəbinin dərin plitə batan tektonik plitə üzərində yerləşən sualtı dağ olduğu güman edilir.

Quşlar alimlər üçün kəşfiyyatçılıq etdilər

NASA Eysms Araşdırma Mərkəzinin alimləri lələkli köməkçilərin - elektron sensorlar quraşdırılmış xüsusi çantalarla təchiz olunan böyük freqatların (Fregata major) köməyi ilə atmosferin xəritəsini çəkə biliblər. Tədqiqat Amerika Geofizika Birliyinin (AGU) saytında dərc olunub. Böyük freqat quşları Sakit, Hind və Atlantik okeanlarının tropik zonalarda adalarda yaşayan böyük quşlardır. Onların qanadları 2,3 metrə çatır. Tipik olaraq, freqatlar 2-4 kilometr yüksəklikdə uzun müddət uçurlar. Bu, onları bir çox hava və iqlim proseslərinin baş verdiyi atmosferin sərhəd qatını öyrənmək üçün uyğun namizəd edib.

Hazırkı atmosfer müşahidə üsulları yer əsaslı ölçmələrə və uzaqdan zondlamaya əsaslanır, lakin hər iki üsulu açıq okeanın geniş ərazisində məlumat toplayarkən tətbiq etmək çətinidir. Məlumatla görə, freqatlar onlara tapşırılan vəzifənin öhdəsindən yaxşı gəlirlər. Bu çantalı quşların sayəsində Havay adalarının cənubunda, Sakit okeanın Palmira atolu (mərcan adası) ərazisində müxtəlif hava şəraitində və günün fərqli saatlarında atmosfer haqqında məlumat əldə etmək mümkün olub. Alimlərin fikrincə, lələkli kəşfiyyatçılar sayəsində toplanan məlumatlar hava proqnozunu, iqlim dəyişikliyini yaxşılaşdırmağa və havanın keyfiyyəti ilə bağlı məlumatları dəqiqləşdirməyə kömək edəcək.

Məhz bu sualtı vulkanın başqa bir tektonik plitə ilə toqquşmasının şiddətli yeraltı təkanlara səbəb olduğu güman edilir. Alimlər onu da qeyd ediblər ki, ən güclü zəlzələlərə məhz sualtı vulkan və onun ətrafındakı aktivlik səbəb olub: 1982-ci ildə - 7 bal, 2008-ci ildə - 7 bal; 2011-ci ildə - 7,8 bal. Komanda bu böyük sənəmi yaranan zəlzələlərin ən çox ehtimal olunan mənbəsinin sualtı dağın qırılması olduğu qənaətinə gəlib. Eyni zamanda, alimlər etiraf ediblər ki, Daiçi-Kaşima sualtı dağının yaxın gələcəkdə belə bir zəlzələ törədə biləcəyi hələ də aydın deyil. Lakin alimlər hesab edirlər ki, 1920-ci ildən bəri burada təxminən hər 20 ildən bir zəlzələ baş verir. Lakin bu tendensiya 2011-ci ildə, daha əvvəlki zəlzələdən cəmi üç il sonra Yaponiyada yeni güclü zəlzələ baş verəndə pozulub. Alimlər etiraf ediblər ki, yeni güclü təkanların nə vaxt baş verəcəyini hələ də proqnozlaşdırma bilmirlər.

Nepalın paytaxtında tütün məmulatlarına qadağa qoyulub

Nepalın paytaxtı Katmanduda bütün növ tütün məmulatlarının satışı, saxlanması qadağa qoyulub. Bu barədə yerli mətbuatda məlumat yayılıb.

Dekabrın 28-dən tütün məmulatlarına, o cümlədən xam tütünə, eləcə də bitkilərin meyvələri, sönmüş əhəng və tütün daxil olmaqla çeynəmə qarşılığına (qut-xu) tam qadağanın tətbiqi barədə qərar noyabrın 28-də elan edilib. Katmandu administrasiyasının nümayəndəsi Navina Manandharın sözlərinə görə, bu tədbir tütün tənzimləmə qanununa uyğun olaraq həyata keçirilib. Qərarın icrasına nəzarət etmək üçün belediyyə polisi, o cümlədən mülkilər cəlb ediliblər. "Hər hansı mağazada və ya köşkdə tütün məmulatları aşkar edilərsə, onlar dərhal müsadirə olunacaq", - deyir Manandhara qeyd edib.

Lakin belə bir tədbir maksimum iki dəfə tətbiq oluna bilər. "Üçüncü dəfə satış məntəqəsi artıq bağlanacaq", - deyir o aydınlıq getirib.

Bunları bilirsinizmi?

- * Çində ingiliscə danışanların sayı Amerikadakılardan daha çoxdur.
- * Çox məcbur qalmadıqca qar yeməyin. Çünki onu əritmək üçün bədəndə olduqca çox enerji sərf edilir.
- * İnsanlar oksigensiz 3 dəqiqə, susuz 3 gün və yemək yemədən 3 həftə yaşaya bilər.
- * 2011-ci ildə Yaponiyada baş verən 8,9 ballıq zəlzələ nəticəsində günün uzunluğu 1,8 mikrosaniyə azalıb.
- * Qarışqalar məcbur qaldıqlarında 2 həftə ərzində suyun altında yaşaya bilirlər.
- * Vakuumba (havasız və cazibə qüvvəsinin olmadığı məkanda) ağlamaq mümkün deyil. Çünki göz yaşa aşağı doğru hərəkət edə bilmir və gözədən çıxırmır.
- * İnsanların omba sümüyü betondan daha möhkəmdir.
- * Ağcaqanad əleyhinə spreylər əslində onların insanlara yaxınlaşmasını əngəlləmir. Sadəcə olaraq ağcaqanadların hissiyatını bağlayır və bir növ insanları gizləyir.
- * "Süd yolu" qalaktikasında 400 milyarddan çox ulduz olduğu düşünülür.
- * Bir insan gündə ən az 500 litr oksigen istifadə edir.
- * Hər gün 275 milyona yaxın yeni ulduz yaranır.
- * Gözlərin hər biri 130 milyondan çox görmə sinir hüceyrəsindən ibarətdir. Hər hüceyrənin içində isə 100 trilyon atom var. Bu rəqəmlər isə ümumilikdə dünyadakı bütün ulduzların sayından daha çoxdur.
- * Hazırda dəniz əlində 180-nə yaxın balıq növü işıq görmədən yaşayır.
- * Əgər bir sözü xatırlamaqda çətinlik çəksəniz, yumruğunuzu sıxın. O zaman beyinin fəaliyyəti daha da artır və yaddaşı işə salmağa kömək edir.
- * 600 kiloqramlıq bir balının ürək damarının içinə bir insan yerləşə bilər.
- * Bir insan yaşadığı müddətdə ortalama 23 min dəfə göz qırpır, 100 min dəfə ürəyi döyünər, 23 min dəfə nəfəs alır, qaraciyərləri ilə 1500 litr qan süzülər, mədəsi ilə 2 litr asit turşusu istehsal edər.

Dünyada ilk: Sonuncu mərhələdə olan xərçəng xəstəsi xilas edilib

Honkonq Universitetinin həkimləri dünyada ilk dəfə ölümcül qaraciyər xərçəngi olan xəstəni xilas ediblər. Məlumatla görə, kişiye 2022-ci ilin noyabrında bu xəstəliyin sonuncu, dördüncü mərhələsi diaqnozu qoyulub. Onun qaraciyərində 18,2 santimetr ölçüdə şiş aşkarlanıb və metastazlar artıq yaxınlıqdakı damarlara nüfuz edib. Bundan əlavə, kəskin sirroza görə ona mütəmadi olaraq xəstəxanaya müraciət etmək də tapşırılıb. Əvvəlcə həkimlər şişi əməliyyat edib bəzi ölçüyə qədər azaltmaq üçün altı ay müddətində terapiya aparıblar, sonra venoz damarlarda yaratdığı qan laxtalarının qarşısını alıblar. Avqust ayında isə oğlunun qaraciyərinin bir hissəsinin transplantasiyası uğurla həyata keçirilib.

Tibb müəssisəsində uzun sürən müşahidədən sonra kişi evə buraxılıb. Hazırda onun birinci mərhələyə aid olan 1,5 santimetr ölçüsündə şişi hələ də var və analizlər göstərir ki, yeni xərçəng hüceyrələrinin əmələ gəlməsi prosesi yoxdur.

Qeyd edək ki, bu hadisə nəticəsində dünyada ilk dəfə olaraq şiş kəçilməsi və transplantasiya yolu ilə inkişaf etmiş qaraciyər xərçənginin uğurlu müalicəsi həyata keçirilib.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ
Sifariş: 3314
Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500